

“28-29 OCAK 1921’i UNUTMA!”

**mustafa suphi
ve
yoldaşları**

"28-29 OCAK 1921'i UNUTMA!"

mustafa suphi ve yoldaşları

INFO-TÜRK AJANSI
Araştırma-Çeviri-Belge Bölümü
Tarihsel Belgeler Dizisi: 2

Brüksel - Ocak 1975

AGENCE INFO-TÜRK
Section de
Recherche-Traduction-Documentation

Imprimerie offset et diffusion:
COODIFF s.c.
Chaussée de Ninove 561 - Bruxelles 1080

D/1975/2198/8

SUNUŞ

"MUSTAFA SUPHI, KAVGASI VE DÜŞÜNCELERİ" adlı derleme, geçen yıl bu dizinin ilk kitabı olarak yayınlanmıştı. Söz konusu derleme, Sovyet bilim-adamı Rozaliyev'in Mustafa Suphi üzerine bir incelemesiyle, Mustafa Suphi'nin çeşitli konuşma, yazı ve mesajlarından oluşuyordu.

Elinizde bulunan bu ikinci kitap ise, Mustafa Suphi ve yoldaşlarının katledilmesi olayına daha fazla ışık tutmakta, olayın gerek kendi yoldaşları tarafından ikinci yıldönümünde, gerekse kurucusu bulunduğu Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi tarafından 50. yıldönümünde değerlendirilmesini yansıtmaktadır.

"MUSTAFA SUPHİ VE YOLDAŞLARI", beş bölümden oluşmaktadır:

1. Mustafa Suphi ve 14 arkadaşının Karadenizde öldürülmelerinin 50. yıldönümünde Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin Duyuru'su.

2. "Karadeniz Kıyılarında Parçalanmış Mustafa Suphi ve Yoldaşlarının İkinci Yıldönümleri dolayısıyla 28-29 KANUNUSANI 1921" adı altında Moskova'da basılan kitabın Mustafa Suphi üstüne yazıları içeren birinci bölümü.

3. Mustafa Suphi'nin aynı kitaptan alınmış şiarları, üç yazısı ve bir konuşması. (Mustafa Suphi'nin aynı kaynaktan alınan diğer yazı, konuşma ve mesajları, "Mustafa Suphi, Kavgası Ve Düşünceleri" isimli kitabımızda daha önce yayınlanmış bulunuyordu.)

4. Yine aynı kaynaktan Ethem Nejat üzerine bir yazı ile, Ethem Nejat'ın bir makalesi ve Hilmi Oğlu Hakkı'nın bir söylevi.

5. Mustafa Suphi Üzerine Tatar Bolşevik Lideri Sultan Galiyev'in 1921'de yazdığı bir makale ile yine Mustafa Suphi'nin 80. doğum yıldönümünde Özbekistan'da yayınlanan bir başka makale.

Ayrıca, yarım yüzyıl önce konuşulan türkçe ile yazılmış olan yazıların bugünkü kuşaklar tarafından da kolayca anlaşılabilmesi için kitabın sonuna bir sözlük eklenmiştir.

INFO-TÜRK AJANSI, bu önemli belgeleri de yeni türkçeye kazandırmak suretiyle, Türkiye devrim tarihinin en karanlık safhalarından birisine ışık tutmaktadır.

Mustafa Suphi ve 14 arkadaşının Karadeniz'de öldürülmelerinin 50. yıldönümü dolayısıyla

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ
"DUYURU"SU

Geçenlerde (10 Eylül 1970 günü) Türkiye Komünist Partisi ülkemizin işçi hareketi tarihinin mutlu bir olayını, kuruluşunun 50. yıldönümünü kutladı. Bugün Türk komünistleri, aynı tarihin acı bir olayının, çağımızın en yüzkızartıcı bir olayının, en kahpece işlenmiş bir cinayetin 50. yıldönümünü yaşıyor, halkımızın milli ve sosyal kurtuluş yoluna ilk defa ışık tutan ve bu yolda eşitsiz şartlar altında savaşarak can veren en iyi evlatlarının aziz hatıralarını anıyorlar.

TKP'nin ölümsüz kurucuları Mustafa Suphi, Ethem Nejat, Topçu İsmail Hakkı ve diğer on iki Türk komünistini yoketmek için gerici çevrelerin hazırladıkları plan canavarca uygulanmıştır. Bu olay milli tarihimizde şekil bakımından benzersiz de kalsa, niteliği, güttüğü amaç bakımından tek değildir. Yerli burjuvazinin emperyalist te-

kellerle çıkar bağları kuvvetlendikçe, emperyalizmin Türkiye'de ekonomik ve politik nüfuzu arttıkça, başta komünistler olmak üzere, memleketin ilerici güçleri üzerine baskı sertleşiyor. Komünistlere karşı öteden beri uygulanan yoketme ve sindirme politikası, gerçek milli ve sosyal kurtuluş hareketi yığınları sardıkça genişletilmiş, bütün devrimci, ilerici, demokratik hareketleri kapsamına almıştır.

Son zamanların olayları, bütün ilerici örgütleri, kişileri, özellikle işçi ve gençlik hareketi temsilcilerini, bugünkü şartlarda gizli-resmi eller tarafından ancak teker teker uygulanan imha planlarına karşı uyanık olmaya, elli yıl önceki Karadeniz cinayetini hatırlamaya çağırıyor.

Karadeniz olayı ve bugünkü cinayetler serisi hep aynı amaca yöneltmişlerdir, hepsinin de suç delillerinde aynı parmak izleri var: gizli-resmi organların kanlı parmak izleri...

Bu cinayetlerin failleri aranmıyor, bulunmuyor. Karadeniz cinayetinin de failleri aranmamış, bulunmamıştır. Ama bu cinayet ve onu izleyen olaylar, Komünist Partisi'ne karşı baskı ve terör politikası, bu cinayetin zaten belli olan içyüzünü büsbütün ortaya koymuştur. Kaldı ki, 1921 cinayetini tertipleyenlerin şimdiki iktidar mirasçılarının köpeksi taraftarları ortada gizli bir şey bırakmamıştır.

Geçmişte ve bugün, Komünist Partisi'ne, diğer ilerici, devrimci kuvvetlere karşı baskı ve te-

rör politikasında şiddetlenme, her zaman emperyalist tekellere ve devletlere tavizlerin, milli bağımsızlığın zorunlu şartlarından fedakârlığın, halkın ve emekçi yığınların ekonomik ve demokratik haklarına saldırının başlangıcı ve ilk işareti olmuştur.

Geçmişte ve bugün, gericiilerin kanunla sözümlü ona yasak faaliyetlerine iktidardaki temsilcileri tarafından göz yumulması zorlaşınca, sağ hedef gösterip sola vurmaya Türk yönetici çevrelerinin bilinen bir taktiğidir. Sola karşı baskı ve terör politikasını daha da şiddetlendirmek için iktidarın ilk işi sağcı kuvvetleri, kara irticacı harekete geçirmek oluyor. 1921 Karadeniz cinayetinin tertibinde de bu yöntemlere başvurulmuştur.

İşçi sınıfı, devrimci gençlik, faşist tedbirlerle büsbütün yok edilmek istenen zaten kısıtlı hakları uğruna canla başla savaşıyorlar. Bu savaş, ülkemizin bağımsızlığını tehdit eden Amerikan emperyalizmine, NATO'ya, Türkiye'de çöreklenen yabancı askeri üslere karşı genel savaşın ayrılmaz bir parçasıdır. Demokrasi uğruna mücadele emperyalizme karşı mücadele ile örülmüş, kaynaşmış bir halde geliyor. Başka türlü zaten gelişemez ve başarı sağlayamaz. Emperyalizmin, özellikle Amerikan emperyalizminin Türkiye'de faşist tedbirleri dikte etmesinin, gerici çevreleri desteklemesinin asıl nedeni buradadır.

Anti-komünizm, milli ve sosyal kurtuluş hareketlerine karşı emperyalizmin, gericiiliğin en etkili silahıdır. Hem emperyalizme, hem komüniz-

me karşı olmak hiçbir şey olmamaktır. Ve daha doğrusu dolaylı olarak emperyalizme yardımcı olmaktır. Emperyalizme karşı olduklarını söyleyip de onun anti-komünizm silahını ellerinden bırakmayanlar Türk halkının beklediği milli ve sosyal devrime engeldirler.

Yurdumuzun bütün ilerici, anti-emperyalist, yurtsever güçleri eylem birliğine girişmeden, ülkede emperyalizme dayanak olan gerici güçlerin zorba iktidarına son verilmeden, halkımızın yurtsever evlatlarının hayatını korumak, canlarını siper ederek savundukları kazanılmış hakları savunmak, faşist tedbirlere karşı direnişi başarıya ulaştırmak mümkün değildir. Zafere ancak birliğin gücü ile ulaşılabacaktır.

28 Ocak 1971°

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

^o)Yeni Çağ Dergisi, Ocak 1971, Sayı: 1(79)

دوتون دنيا اېنستېمېلېرى برلېنكرا

۲۸-۲۹ كانون ثانى ۱۹۲۱

قاره ده كېز قىيارنمه پارچالانان
مصطفى صېجى و يولداش لېنېنك اېكنېجى پىل دونوملېرى.

— ۱۹۲۳ —

موسقور، «قىزل شېھرىق» مېلمەسى.

"28-29 KANUNUSANI 1921" ADLI KİTABIN KAPAĞI
(Kitap hakkında gerekli bilgi arka sayfadadır)

3B 15 11
134

№ 69228-40

Учот 1933

АУН И Д
ИНА Р. В.

(1921) йилда 28-29 канун танилган (15) турда قومونىستى توركىيا بورژوازىسى قارا دكىزده بوغدى. - نه! تاريخ، صنف مجادلهسى تاريخىدىر...

بولداس! توردا پرولا تهر باسنىك ابلنك شعورلى (15) ئولوسنى اونوتما... بو كوچوچنك كتاب سكا اونلارك ايجلارندن بىرىنك حىياتى ودىكارلىنى آڭلاناچ... مصطفى صبجى؛ بالخاصه صولك سىنهلرلىنى بوتون آتشىله پرولا تهر باسنىك قورنولوشنه وفق نفس ايتىش صاعلام بىر قفا ايدى، بو قومونىستى. اونك فكرلىرى سنىك ايجون استفاده لىدر. اونك حىياتى سنىك ايجون بىر نجه در. مصطفى صبجى اسمى، سكا صولك نفسلرلىنى تام بىر قومونىست كىبى وىرون (15) ئولوبى خاطر لانس... وهر سنىك (28-29) كانون تانىلغان بو كتابى بولداشركله بىر ابر اوغو.

بولداس؛ بىر سكا، طربزون اوكنند پارچالانوب قارا دكزه آبلان بو اون بىش آرقداشكى بىر، بىر طائىنىق ايتىرك؛ فقط اونلارى اولدىرنا، اونلارك يادكارلىرىنى وائلرلىننده بىر ابر بوق ايتىلر. نه! صنف مجادلهسى عىن زمانده مفكوره مجادله سىدر. فقط بىر، بوندان آجىقلانمىورز.

بولداس! بو اون بىش ئولو بىزم ايجون نهابت اون بىش اسمىز قومو. نىستىر؛ وسن بو اسمىز ئولولرى دنبانك هر داغنده، هر كوشه سنده، هر دكىزنده بولورسك! بو اسمىز ئولولرك اسملرى، جسملرى، رنگلرى و دىبللرى بىزم ايجون هچىدر. بىر هر باشبايان ايشجى قدر، هر اولن قومونىستى ده

Bütün Dünya İşçileri Birleşiniz
28-29 KANUNUSANI 1921

Karadeniz Kıyılarında Parçalanın Mustafa Suphi
Ve Yoldaşlarının İkinci Yıldönümleri
(1923 yılında Moskova'da "Kızıl Şark" Matbaasında basılmıştır. Lenin Kütüphanesi'nde,
3v 15-11-134 dizi numarasıyla kayıtlıdır)

BAŞLARKEN

"1921 yılınının 28-29 Kanunusani"sinde 15 Türk komünistini Türkiye burjuvazisi Karadeniz'de boğdu. Tarih sınıf mücadelesi tarihidir.

Yoldaş!

Türk proletaryasının ilk şuurlu 15 ölüsünü unutma!

Bu küçük kitap sana onların içlerinden birinin hayatını ve fikirlerini anlatacaktır.

Mustafa Suphi, bilhassa son senelerinde bütün ateşle proletaryanın kurtuluşuna vakfınefs etmiş sağlam bir kafa idi. Bir komünist idi.

Onun fikirleri senin için istifadelidir. Onun hayatı senin için bir tecrübedir.

Mustafa Suphi ismi, sana son nefeslerini tam bir komünist gibi veren 15 ölüyü hatırlatsın. Ve her senenin 28-29 Kanunusani'sinde bu kitabı yoldaşlarıyla beraber oku.

Yoldaş! Biz sana Trabzon önünde parçalanıp Karadeniz'e atılan 15 arkadaşını birer birer tanıtmak isterdik; fakat onları öldürenler, onların yadigarlarını da, eserlerini de beraberlerinde yokettiler.

Sınıf mücadelesi aynızamanda mefkure mücadelesidir. Fakat biz bundan acıklanmıyoruz.

Yoldaş! Bu 15 ölü bizim için nihayet 15 isimsiz komünisttir; ve sen bu isimsiz ölüleri dünyanın her dağında, her köşesinde, her denizinde bulursun! Bu isimsiz ölülerin isimleri, cisimleri, renkleri ve dilleri bizim için hiçtir. Biz her yaşayan işçi kadar, her ölen komünisti de farksız tanıyoruz. Çünkü biz ayrılıksız, sınıfsız bir cemiyet yaratmak istiyoruz.

Yoldaş! İnkılap uğrunda ölülerimiz arttıkça saflarımızı sıklaştıralım.

Yaşasın genç, müteşekkil, muktedir proleter kitleleri!

Yaşasın Komünist Fırkası!

Biz Suphi'nin yürüdüğü yoldan yürüyoruz.

28-29 Kanunusani 1921 tarihi, Türkiye proletaryasının acıklı ve matemengiz bir günüdür.

Yarın biz İstanbul'u Türkiye proleterinin kızıl payitahtı yapacağız!

TAHRİR HEYETİ

MUSTAFA SUPHI YOLDAŞ'IN
TERCÜMEİ HALİ VE SİYASİ
ŞAHSİYETİ HAKKINDA
MUHTASAR MALUMAT

Türkiye Komünist Teşkilatı'nın en kıymetli, en faal birinci âmilî olan Mustafa Suphi Yoldaş'ın ziyâ ebedisi, Türkiye amele ve köylüsü için cüda matemengiz bir vakıai müessifedir.

Lakin ahenîn bir mefkure ile onun takip ettiği yolda, devasa adımlarla ilerlemek için ilmen hazırlanmakta olan bizler, katiyyen meyus ve müteessir değiliz, bilakis kendimizde daha yüksek bir metanet buluyoruz.

o o o

Mustafa Suphi Yoldaş kimdi?

Mustafa Suphi Yoldaş, 1883 senesinde Trabzon Vilayeti'ne tabi Giresun Kazası'nda doğmuştur.

Elan berhayat olan pederi valiliklerde bulunmuş Ali Rıza Bey'dir. Validesi Samsun Sancağı Belediye Reisi Esbakı Halil Hilmi Efendi'nin kerimesi Memnune Hanım'dır. Pederinin memuriyeti

dolayısıyla tahsili iptidaiyesini Kudüs ve Şam'da ikmal etmiştir.

Tahsili idadisini Erzurum'da, tahsili âlisini İstanbul Mektebi Hukuk'ta itmam ile tevsiî malumat için devri sabıkta Avrupa'ya giderek Paris Ulumu Siyasiye Mektebi'nde ikmal etmiştir.

Paris'te Ulumu Siyasiye Mektebi'ni ikmalden sonra şahadetname almak için tertibi meşrutu (tez) "Türkiye İtibarı Zırai Teşkilatı'nın Hal ve İstikbali" mevzuu üzerinde ilmi bir surette tetkik ederek takdim eylediğinden, tez jüri heyetince mazharı kabul olmuştur. Hatta mezkûr tez 1911 senesinde Fransa'nın "Cenup İtibarı Zırai" Kongresi'nce nazarı dikkat ve mülâhazaya alınmış ve muahharen Roma Beynelmillel Enstitüsü celse-sinde kıraat ve risalei muvakkateye dercedilmiştir.

SİYASİ ŞAHSİYETİ

Yoldaş Avrupa'da tahsilde bulunduğu müddetçe Tanin muhabirliğini ifa ediyor, hem de Paris'in amele teşkilatları, sendikaları v.s.'yi tetkik ederek inkılapçı bir genç, malumatlı bir sosyolog olarak hatırlanıyordu.

1908 İnkılabı'ndan sonra Türkiye'ye avdet eden yoldaşımız, Tanin, Serveti Fünun ve Hak gazetelerine muaveneti tahririyede bulunmuş, son zamanlarda Ticaret Mektebi Âlisi'nde "Malumatı Hukukiye", Darülmuallimini Âliye ve Mektebi Sultanî'de "ilmi iktisat" hocalığı yapmıştır.

Sorbonne Darülfünunu Profesörü Bugle'nin "İlmi İctimai Nedir" isimli kitabını tercüme ve Vazifei Temeddün isimindeki kitabı da telif etmiştir.

1912'de "Milli Meşrutiyetperver Fırkası"nın tesis maksadıyla İfham Gazetesi'ni çıkarmağa başlamıştır ki, bu tarih İttihatçılar ile mücadelesinin başlangıcıdır.

1913 senesinde İstanbulda Mahmut Şevket Paşanın katli meselesinden sonra en yakın dostu olan Ferit Bey'le^o Sinop'a nefyedilmişti. Sinop'tan kayıkla firar ederek Rusya'ya geldi. Harp zamanında düveli muhasıma tebası addedilerek Çar Hükümeti tarafundan Kaluga Vilayeti'ne nefyedilmiştir. Suphi Yoldeş esarete hayatın bütün lezaizinden mahrum olduğu halde zerre kadar müteessir olmayarak bilaücret etrafındaki Türk ameale ve köylü esirlerine muntazaman ders veriyor ve onların terbiyei içtimailerine hizmet ediyor ve bu ameale kitlesinde esaslı olarak kapital ve onun çirkinliklerine karşı ilk isyan ve nefret hissini uyandırıyor; bunun için Türkiye'de asırlardan beri derebeylik bakayası olan hükümeti müstebitenin ve son zamanlarda da kapitalizmin tahakküm ve mezalimi altında inleyerek hayatı içtimainin en karanlık köşelerine saadeti hayatı gösterecek sosyalizm çerağından mahrum, sınıf ve anın taksimatı ile istismar eden ve ideleri tefrik edememek cehaletine mahkum Türk mazlumlarını ilk ikaz Suphi'ye aittir.

^o) Trabzon Faciası zamanında Ferit Bey Millet Meclisi azası ve Maliye Vekili'ydi.

Almanların Polonya'dan ilerlemeleri neticesi Türk esirlerle beraber Kaluga Vilayeti'nden Ural Vilayeti'ne teb'id edilen Suphi orada da aynı maksatla aç ve çıplak Türk esirlerini teşkilatlandırmış ve onlarla beraber kendisi taş taşımak, toprak kazmak v.s. gibi en yorucu ve ağır işlere iştirak ederek kapitalin, harpten doğan gaddarlığın ağırlık ve zulmünü kendi hayatında da bütün acılığıyla tatmış ve binlere baliğ olan Türk köylüsü ve ameleleri arasında ilmi, siyasi, içtimai hazırlıklardan da geri durmamıştır.

Suphi, esaret hayatında bütün kapitalin köpekleri olan emperyalistlerin, sahte sosyalist ve milliyetçilerin Yirminci Asır'da medeniyet maskesi altında oynadıkları kanlı komedyalarını, bütün proleter alemine karşı hesapsız ihanetlerini teşhir için yazmış olduğu pek değerli eserini maalesef neşre muvaffak olamamıştır.^o

Teşrinievvel İnkılabı'ndan sonra Suphi Moskova'ya gelerek Rusya Komünist Fırkası ile temas, Tatar ve Başkırt inkılapçıları ile teşriki mesai ederek "Yeni Dünya" namı altında ilk Türk komünist gazetesini neşre başlamıştır.

1918 senesinde Moskova Müslüman Komiserliği binasında yirmiyi mütecaviz Türk amele ve köylülerinden müntehap delegelerle, Merkezi Rus Ko-

^o) Bu eser Denikin'in Kırım'ı işgali arifesinde Kırmızı Ordu ile Odesa'ya giden Suphi tarafından Osman namında yerli bir yoldaşa muhafaza edilmek üzere bırakılmıştı. Maalesef bu genç de bu eseri yakmağa mecbur olmuştur.

münist Fırkası'nın, müslüman komünistlerinin, Müslüman Sosyalistleri Komitesi'nin, İdil-Ural Tatar ve Başkırtlarının vekilleri, Petrograt, Moskova gazete muhabirleri mevcut olduğu halde, Türk Sol Sosyalistleri'nin Birinci Kongresi'ni açmış ve bilahare bu kongre de Türk Komünist teşkilatlarını doğurmuştur.

Rusya'nın mevakıı muhtelifesindeki askeri ve mülki Türk esirlerini ve bhusus şark milletlerini ikaz ve içtimai inkılabı onlara telkin için Moskova, Kazan, Samara, Saratuf, Rezan, Esterhan şehirlerinde Türk komünist teşkilatları vücuda getirmiş ve 1919 senesinde bu teşkilatlar tarafından Üçüncü Beynelmilel'in Birinci Kongresi'ne delege intihap edilmiştir.

Müteakiben Türk komünist teşkilatının Türkiye'ye yakın olmasını temin emeliyle gazete ve muvakkat merkezle Kırım'a hareket ve orada icrai faaliyet etmeye başladı.

Denikin'in Kırım'a hücumu üzerine tekrar Odesa'ya hareket etti.

O zaman idi ki, Moskova Ajansı'nın Forski'den aldığı malumata müsteniden Suphi'nin Kırım'da İngilizler tarafından derdest ve salben idam edildiğini ilan edişi bütün yoldaşlarını matemlere garketmiş ve bilahare bu haberin yalan olduğu tahakkuk eylemişti.

İngilizlerin İstanbul'u işgallerinden sonra Anadolu'ya başlayan taarruzları durdurmak ve Türkiye'yi Antanta'nın siyasi ve iktisadi istilasından kurtarmak üzere teşekkül eden Millet Mec-

lisi Hükümeti'ne hem yardım etmek, hem de içtimali hazırlıkta bulunmak üzere Türkistan ve İran tarikiyle Türkiye'ye hareket ettiyse de, hasbelicap İlyava Yoldaş'ın gösterdiği lüzum üzerine Türkistan'da kalarak bir taraftan "Yeni Dünya" Gazetesi'ni neşr ve diğer taraftan da teşkilata germi vererek "Beynelmilel Şark Şûrası"nı tesis eylemiş ve Şark Cephesi Kumandanlığı nezdinde Türk kızıl askerlerinden bir fırka teşkiline muvaffak olmuştur.

1920 senesinde Azerbaycan'daki inkılap dolaşısıyla Baku'ya nakli faaliyet ederek, Baku Komitesi nezdinde bir Türk Komünist Şubesi'ni açmış ve siyasi bir mektep küşad ile 100'e yakın Türk komünistleri yetiştirmiştir. Üç ay zarfında Türkiye ve Rusya'da vücuda getirdiği 15 kadar teşkilattan gelen 32 kati ve 42 istişari reye malik, ki ceman 74 delege ile 1920 senesinin 10 Eylül'ünde Baku ve Umumi Türk Komünistler Kongresi'ni açmağa muvaffak olmuş ve tanzim ettiği Türkiye Komünist Fırkası Program ve Nizamnamesi'nin layihası kongre tarafından müzakere ve kabul olunmuştur.

Telif ve Tercüme gibi ilmi teşvikata ehemmiyet vererek teşkil eylediği Telif ve Tercüme Şubesi vasiyasıyla 20'ye yakın esası sosyalizme ait kitaplar ihzar ve bunların 8'ini neşr ve Türkiye'ye sevkeylemiştir.

1921 senesinin Kanunuevveli'nde Anadolu Millet Meclisi Hükümeti'nin bilvasıta daveti üzerine Türkiye Komünist Fırkası Heyeti Merkeziyesi azalarından Ethem Nejat, Hilmi oğlu Hakkı v.s.

20'ye yakın arkadaşlarla Anadolu'ya hareket etmiş ve ilk vasıl olduğu Kars şehrinde hükümet tarafından riyakârane âlâyişle karşılanmıştı. Heyhat ki Kars'tan sonra yollarda, şehirlerde bililtizam envaı adide taarruz ve tecavüze maruz kalmış ve avdeti için arkadaşlarının ricalarını red ve inkılap uğrunda değil hakareti, ölümü bile hiç gördüğünü beyan ederek yoluna devam etmiştir. Trabzon'a vürudu arifesinde Suphi'nin gerek şahsi, gerekse siyasi muarızları aleyhinde büyük miyasta teşvikatta bulunuyor ve efkarı umumiyeyi aynı maksatla hazırlıyorlardı.

Arkadaşlarıyla Trabzon'a vürud ettiği gün şehre meni dühulleri esbabı izhar edilmiş ve evvelce hazır edilen motorlara bindirilerek denize gönderilmişlerdi ve 14 arkadaşıyla yoldaşımız Mustafa Suphi bundan iki sene mukaddem, yani 1921 senesi 28 Kanunusani gecesini süngü ve kurşunlarla öldürülerek denize atılmışlardır.

Mustafa Suphi Yoldaş'ın ölümü şüphesiz inkılap namına çok acıklı bir ziyadır. Fakat geride kalan Türk komünistlerine inkılabı giden yolları pek iyi göstermiştir. Bizler onun ölümü karşısında fütur değil, cesaret ve iman duyar, açtığı yoldan gideriz.

ALİ YAZICI

28 KANUNU SANİ

- Ta ta aa ta ta Ha ta tta ta
Tarih
sınıf-ların
mücadelesidir.

o

- 1921
Kanunusani 28
- Karadeniz
- Burjuvazi
- Biz
- On beş kasap çengelinde sallanan
On beş kesik baş
- On beş arkadaş
- Yoldaş
Bunların sen
isimlerini aklında tutma
fakat
28 kanunusaniyi unutma!

o

- "Siyah gece
"Beyaz kar
"Rüzgar

"Rüzgar".

- Trabzondan bir motor açılıyor
- Sa-hil-de ka-la-ba-lık!
- Motoru taşıyorlar
- Son perdeye başlıyorlar!
- Burjuva Kemalın omuzuna binmiş
Kemal kumandanın kordonuna
Kumandan kahyanın cebine inmiş
Kahya adamlarının donuna
- Uluyorlar
- hav...hav...hak...tü
- Yoldaş unutma bunu
Burjuvazi
ne zaman aldatsa bizi
böyle haykırır:
- hav...hav...hak...tü
- Gördün mü ikinci motörü?
- İçinde kim var?
- Arkalarından gidiyorlar.
- İkinci motor birinciye yetişti
- Bordaları bitti
- Motörler sarsılıyor
- Dalgalar sallıyor
Sallıyor dalgalar.
- Hayır
iki motörde iki sınıf çarpışıyor.
- Biz
Onlar!
- Biz silahsız
Onlar kamalı
- tırnaklarımız
- Kavga son nefese kadar
- Kavga
- Dişlerimiz ellerini kemiriyor
- Kamanın ucu giriyor

- girdi...
- Yoldaşlar, ey!
artık lüzum yok fazla söze:
Bakın göz göze
- Karadeniz
On beş kere açtı göğsünü,
On beş kere örtüldü.
Onbeşlerin hepsi
Bir komünist gibi öldü.

NAZIM HİKMET

Moskova, 1923

MUSTAFA SUPHI BEŞ SENE
EVEL MOSKOVA'DA

Wilhelm Ordusu Petersburg'u tehdit etmeğe başladığı sıralarda Merkez İslam Komiserliği de, diğer bütün merkez şûra müesseseleriyle birlikte 18 Kanunusani 1918 senesinde Moskova'ya gelmişti.

Bizim Moskova'ya hicretimizden kaç hafta geçmiştir, iyi hatırlamıyorum, fakat takriben şubat nihayetlerinde veyahut Mart iptidalarında olacak, komiserliğe iki adam gelmişti.

Yoldaşlardan Vahyidof ve İbrahimof dairede mevcut değillerdi. Ben yalnız oturuyordum. Oluğça temiz giyinmiş, takriben 33-35 yaşlarında uzunca boylu, gözlük takınmış esmerce biri bana müracaat ederek:

- İslam Komiseri siz misiniz? diye sordu.
- Evet, birisi benim, dedim.

Gösterilen yere oturmadan evvel kendisini ve yoldaşını takdim etti:

- Mustafa Suphi, arkadaş Avusturya zabitanından Bosna'lı Ethem Belbeloviç.

Arkadaş, sarışın, kısaca boylu, yarı askeri elbisedeydi. Konuşmaya başladık. Mustafa Suphi, kendilerini tanıttı. Suphi sivil esiri harb sıfatıyla Uralski Eyaleti'nde amele olarak çalışmış, fakat Teşrinisani İnkılabı'ndan sonra o da Rusya'daki bütün esirler gibi o vaziyetten kurtulabilmişti. Şimdi de Moskova'ya inkılap için çalışmaya geldiğini söyledi.

Suphi, İslam Komiserliği nezdinde bir Türk Şubesi tesis ederek gazete neşretmenin mümkün olup olmadığını ve buhususta bizim fikrimizin ne merkezde olacağını anlamak istedi.

Bir kaç dakika zarfında biz tamamen anlaştık ve yakın yoldaş olduk. Suphi'nin fikrini İslam Komiserliği'nin tasvip edeceğini ve elinden gelen yardımı esirgemeyeceğini beyan ettim. Suphi her ne kadar az çok rusça konuşabiliyorduydu da, benimle türkçe konuşabilmesinden ve musahabemizin çok samimi olmasından memnuniyetini gizlemiyor, seviniyordu.

Vahyidof ile karşı karşıya geldiler. O da tasvip etti.

Suphi ile birlikte birkaç defa Stalin Yoldaş'ın nezdine giderek Türkçe gazete neşretme meselesini müzakere ettik. Az zaman sonra "Yeni Dünya" Gazetesi intişara başladı.

Türk dilinde ilk defa komünist gazetesi şu tarikle Moskova'da vücuda getirildi.

İslam Komiseri ve Yoldaş Stalin yalnız Suphi'yi tanıyor ve ona emniyet ediyorlardı. Bu sebepten Türk Şubesi ve Yeni Dünya hep Suphi'nin şahsına emniyet ve itimaddan dolayı vücuda gelmiş ve onun şahsı ile kaimdi. Zaten bunda ruh veren yalnız o idi. Kendisinin ilmi, kuvvei nutkiyesi ve kalemi pek yüksek olduğu gibi, faaliyeti, ciddiyeti, azmi ve inkılapçılığı ile diğer arkadaşlarından temayüz ediyordu.

Suphi, bütün eski hayata düşman olduğu gibi, İttihatçıları da hiç beğenmezdi. Bir gün İttihatçılar hakkında uzun uzadıya pek ciddi surette hiddetle beyanı mütalaada bulundu. İttihatçıların rüesasını istihzai kelimelerle yadetti.

SUPHI BAKU'DA VE KARS'TA

1920 senesi güz aylarında Suphi'ye Baku'da tesadüf ettim. O pek az değişmişti. Teşkilatı büyümüş, arkadaşları çoğalmıştı.

Suphi Türkiye'ye gitmek fikriyle hastalanmış, fakat bir parça tereddüt ediyordu.

Kemal tarafından benim mevkufiyetim ve Türkiye'den nefyolummam meselesi onun tereddüdünü daha da artırdı.

Fakat "ben Kâzım Karabekir Paşa ile muhabere ediyorum, o beni davet ediyor," diyordu.

"Türk paşalarını siz bilmiyor değilsiniz. Onların sözüne inanmağa gelmez. Onlar eski kurt-

lardır," diye benim tarafımdan edilen itirazdan sonra, "o halde bir parça bekleyelim," dedi.

Suphi'yi arkadaşlarından bir çoğu daima Türkiye'ye gitmek için teşvik etmekte olduğu anlaşılıyordu. Bir ay sonra biz Gümrü'den Baku'ya avdet ettik. Ben Karabekir'i Suphi'ye gayet istidatlı bir asker, pek kurnaz bir diplomat diye tavsif ettim. Fakat yoldaşları Suphi'yi Türkiye'ye gitmeğe tamamen ikna etmişler, tarafımdan verilen malumatın ona hiç tesir etmediğini hissettim. Artık Suphi Türkiye'ye gitmek için karar vermişti. Mdivani tahtı riyasetindeki bizim heyet hareket etti. Bu defa Kars'a, oradan Ankara'ya gidecektik. Suphi ailesi ve bir nice yoldaşı ile bizimle beraber Gümrü'ye ve andan Kars'a geldi. Kars'ta Karabekir ve gerek onun adamları, gerek bizim heyeti, gerek Suphi ve yoldaşlarını tantanalı surette kabul ettiler. Orada birkaç gün kaldık. Kars'ta iken Mdivani Heyeti ve Suphi ve arkadaşları için Ankara'ya gelmeğe Kemal Paşa'dan müsaade geldi. Yalnız benim için seyahat memnu olduğu anlaşıldı. Ben Baku'ya avdet edecek oldum. Bana müsaade edilmediğine Suphi müteessir oldu. Ben Erivan'a gittiğim zaman Suphi ve arkadaşları Erzurum'a seyahat etmek için hazırlık görüyorlardı. Şu tarikle Suphi ile son defa Kars'ta ayrılmıştık...

Moskova: Kanunusani 1923

ŞERİF MANATOF

MUSTAFA SUPHI YOLDAŞ VE ANADOLU KOMÜNİSTLERİ

Bugün Türkiye Komünist rehberlerinden Mustafa Suphi öleli iki sene oluyor. Bu münasebetle Türkiye burjuvazisi tarafından oynanılan bu kanlı faciaya tekrar ircaı nazar etmek, "Mustafa Suphi'nin kıymetli hatırası"nı tekrar yad etmek, bir vazifedir.

Rusya Şûralar Cumhuriyeti Şark aksamında çalışan fırka işçilerinin ekserisi onu biliyorlar.

Serlevhamıza bakarak "Mustafa Suphi Yoldaş"ın Anadolu Komünist Partisi, yani Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası ile münasebeti"nden bahsedilecek zannedilmesin. Biz burada, Suphi Yoldaş'ın öldürüldüğü sırada Anadolu Komünist Fırkası'nın vaziyetini kısa birkaç cümle ile anlatmak istiyoruz.

Mustafa Suphi faciasını Türkiye genç burjuvazisi 1921 senesi bidayetlerinde oynadı. Bu esnada Türkiye Büyük Millet Meclisi artık dokuz aylık bir hayata malik olmuştu. Hakimiyet tam manasıyla Meclis'in eline geçmişti.

Meclis mahalli isyanları bastırmış, muhalif unsurları tamamen susturmuş, muntazam bir ordu teşkil etmişti. Harici siyasette zahir olmakla beraber dahili teceddüdat programında daha kökten yenilikler talep etmekte olan "Hafi Türkiye Komünist Partisi"ni inhilal ettirmek için burjuvaların kendi riyaset ve inhisarları altında ve "Resmi Komünist Fırkası" namında sahte bir teşkilat yapılmıştı. Hakiki komünistlerin devamlı mücadelesi neticesinde pek az zamanda foyası meydana çıktı. 1920 senesinin nihayetlerinde hafi Komünist Fırkası resmi olarak "Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası" namı ile teşekkül etti ve hükümetin harici siyasetine ne kadar müzaheret ettiyse de, daima ciddi takibat ve tazyikata maruz kaldı.

Vaziyeti siyasiye tam bu merkezde iken Avrupa emperyalistleri tarafından Türkiye burjuvazisine anlaşma teklifi vaki oldu. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, sulh esaslarını konuşmak ve kararlaştırmak için Londra Konferansı'na davet ediliyordu. Avrupa burjuvazisi ile anlaşma lüzumuna kani olan bu genç burjuvazi, Avrupa'daki efendilerin hoşnudisini üzerine celbedebilmek için her iki cephede, Ankara ve Kafkasya'daki Türk komünistlerine karşı kati bir taarruza geçti. Türkiye burjuvazisi zannediyordu ki komünist teşkilatlarının evrak ve dosyalarını sulh murahhas-

larının çantasına koyarak yolladığı takdirde Avrupa'lı efendiler derhal sulh vereceklerdir.

Fakat bizim genç burjuvalarımız pek yaman gaflet ediyorlar ve aldanıyorlardı. Deste deste komünistleri vahşiyane boğazladıkları halde bile Londra'dan pılyı pırtıyı toplayıp sürülerek dönmeğe mecbur oldular.

İşte Türk işçi ve köylüsünün kurtuluş davasına karşı hazırlanmış olan bu hıyanet tertibatı her iki komünist gruppasına karşı böyle taarruz yapmıştır. Ankara'da Türk Halk İştirakiyyun Fırkası'nın azaları 11, 27, 28 Kanunusani 1921 tarihlerinde grup grup tevkif olunarak hapishanenin ıslak ve karanlık köşelerine atılırken, diğer taraftan şark cephesinde Suphi ve arkadaşlarına karşı caniyane bir facia oynanmağa başlanmıştı. Suphi'nin Anadoluya dühulünü teşvik eden burjuva acentaları, burjuva uşakları, zahiren Suphi ve arkadaşlarının yüzüne gülmüşler, yoldaşlık etmişler ve alttan alta bu facianın tertibatını ikmal ile meşgul olmuşlardır. Erzurum'da Müdafayı Hukuk ve Muhafazayı Mukaddesat Cemiyeti, komünizm aleyhinde güya din namına beyannameler çıkarmışlardır. Busuretle Suphi ve arkadaşlarına cahil halk kitlelerinin taassubunu kabartmışlardır. Suphi ve arkadaşlarını-şüphesiz imha etmek emeliyle- Erzurum'dan Trabzon'a yollamışlar ve Trabzon'da da yanındaki 14 arkadaşlarıyla beraber Anadolu komünistlerinin son grupunun tevkif olduğu 28 Kanunusani 1921 gününde vahşiyane bir surette parçalayıp denize atmışlardır.

Suphi grupu ve Ankara komünistleri, her ikisi aynı sebepten, yani sınıf mübarezesinin aynen

tezahüratından dolayı aynı zamanlarda burjuva taarruzuna maruz kalmışlardır.

Ankara komünistleri hapishane işkenceleri ve kürek cezalarıyla kurtulabildiği halde, Suphi ve arkadaşları grubu, vakitsiz bir surette inkılap kurbanları sırasına geçmişlerdir.

Komünistler için daima halk kitlesiyle beraber çalışmak ve arkadaş intihabında çok müşkül-pesent olmak, sınıf mücadelesi esasını unutmamak, burjuvanın bu mücadelede kullandıkları dolambaçlı yolları daima göz önünde bulundurmaktır lazımdır. Türkiye işçi ve köylülerinin kurtuluşları uğrunda ilk tahtı muhakemeye alınmak Ankara Fırkası'na ait olmuşsa, bu gaye uğrunda ilk kurban olmak da Suphi ve arkadaşlarına müyesser olmuştur.

Evet, Suphi ve arkadaşları çok büyük ve tarihi bir şeref kazanmışlar, iftiharla güle güle ölmüşlerdir. Fakat Türkiye emekçileri, kıymetli rehber ve halaskarlarından bir grubu kaybetmişler ve Türkiye burjuvaları da en bîaman düşmanlarının bir kısmından kurtulmuşlardır.

Burjuvaların hareketini sınıf noktalarının tabii görürüz. Fakat kıymetli rehberlerinden büyük bir grubunu kaybeden ve pek az samimi rehberlere malik olan Türkiye emekçilerini de vakitsiz ziyalarından dolayı taziye ederiz.

BOYUK ÖLÖLERİMİZ VE ANADOLU DİKTATÖRLÜĞÜ

Bundan tam bir sene evvel soğuk... karlı... fırtınalı bir Kanunusani gecesi Karadeniz 15 mazlumun masum kanlarıyla boyanmıştı. Bu kurbânlar bedbaht Anadolu'ya necat getirmek, yaralarını sarmak, damarlarına hayat akıtmak azmiyle gelen Türk komünistleri, bizim fedakar yoldaşlarımızdı.

Daha Kars'ta iken Kafkasya'nın öbür tarafında aleyhlerinde hazırlanan cinayetler, tertip olunan işkenceler, hakaretler kendilerine haber verilmişti. Lakin memleketimizin bedbaht ve mazlum sınıflarına halas rehberliği etmek azmi ve metaneti her muhataradan, her tehditten yüksekti. Hakaretlere...işkencelere...cefalara göğüs gerecekler, zindanlara tahammül edecekler, ölümden bile geri dönmeyecekler, nasıl olursa olsun e-

zilmiş sınıflar, bedbaht ve gafil kitlelerle temas edecekler, onlara doğru yolu, kurtuluş ışığını göstereceklerdi. İçlerinde hayatlarının tahtı tehditte olduğu söz konusu bile olmuştu. Fakat on sene evvel Sinop'larda taziplere düçar edilmiş ve bir çok felaket arkadaşlarının dayak ve kırbaç altında inlediğini görmüş büyük ve mert yoldaşımız Suphi, buna ehemmiyet vermemişti. Elinde resmi, riyakar davetnameler vardı.

Kars'ta tilki izaz ve ikramatı görmüştü.

Memleket dahilinde bir nutuk irad etmiş ve bir makale neşretmemiş 15 siyasinin alçakça itlafı nasıl kabil olabilirdi?

Fakat hile ve huda ile muhasımları celbederek boyunlarını "hıyanet kemendiyle boğdurmak" siyaseti ancak eski padişahların siyasi mekteplerinde terbiye gören bugünkü Türk Hükümeti'ne aittir.

Fedakar yoldaşlarımız, cinayet çamurunun içinde boğulmak muhatarasını büsbütün hatırlarından çıkarmıyorlardı. Arkalarında bıraktıkları yoldaşlarına, bizlere; ve istikbal nesillerine tarihimizde misline güç tesadüf edilen vazifesinaslık meali göstermek istemişlerdi. Mukaddes mefkure için memleket içinde çalışmak kararlaşmıştı. Karanlıkta bırakılan kardeşlere biraz ışık göstermek lazımdı. Yavaş yavaş cehalet perdeleri, meskenet uyusukluğu dağılmalıydı. Fukara için hayat, ilm istenilmesi, yükselme yolları aranmalıydı. Nasırlı ellerin ezginliği, makhuriyeti karşısında daha ne zamana kadar sükül ihtiyar olunabilirdi? İşte bunun için onlar tereddüt

etmediler, arkalarından takip edeceklerin de tereddüde düşmeyeceklerinden emin idiler. İlk hatvede bu maksat uğruna can verdiler.

İstismarcı, tufeyli güruhların büyük fedakarlara karşı gösterdiği vahşet ancak kendi zaaf ve korkularını meydana koydu. Emekçiler artık Kanunuesasi'de vaad edilen mevhum "hâkimiyetlere" kanmıyorlar, yaldızlı hap yutmuyorlar; cephelere sürülen, top, mitralyöz ateşine kurbanlık koyun gibi yaktırılan aç, çıplak, ilaçsız, bakımsız, ilimsiz, marifetsiz bırakılanın hep kendileri olduğunu, tufeyli ve haram yiyicilerin ise refah ve rahat, zevküsefa içinde yaşamakta berdevam bulunduğunu görüyorlar. Mukadderatlarını ellerine almak için hakiki rehberlerini arıyorlar ve bulmakta gecikmeyeceklerdir. Artık yeter nasırlı ellere silah çevirmek! Ölüm istismarcı, tufeyli mikroplara!

28 Kanunusani 1922
Batum

İLHAMİ SAFFET

MATEM GÖNÖ MONASEBETİYLE

İlk Türkiye komünist kurbanlarının: Mustafa Suphi, Hilmi oğlu Hakkı, Ethem Nejat, Kâzım Ali, Şefik, Topçu Hakkı ve arkadaşlarının vahşiyane itlaf edildikleri 28-29 Kanunusani'yi "matem günü" intihaba karar veren arkadaşlar isabet etmişlerdir. Türkiye komünistleri her sene Kanunusani'nin 29. günü her nerede bulunurlarsa toplanmalı ve bu ilk kurbanlarımızı hatırlayarak sınıfi düşmanlarımızın kimler ve nasıl gaddar, riyakar olduklarını düşünmeli. Kati zafere kadar açtığı mübarezeeye en dönmez bir azm ile berdevam olunmalıdır.

Bu büyük hıyanet, Türkiye proletaryasına ve emekçi fakir sınıflara en müessir ve en nafiz bir dersi ibret vermeğe, sınıfi düşmanlarını kendilerine anlatmağa kafidir.

Türkiye bürokrat ve burjuvaları, sınıfı fark-
ların, sınıfı istismarların, sınıfı muhasama ve
mübarezelerin lafını bile işitmeğe tahammül et-
mezler, mevcudiyetini külliyyen inkar ederler:
"Türkiye'de sermayedar yoktur. Burjuva yoktur.
Herkes fakir ve emekçidir. Sınıfı mübareze bizi
birbirimize düşürür, terakkimize mani olur. Ara-
mıza böyle bir nifakı sokanlar milli düşmanları-
mızdır..." derler. Halbuki kendileri sınıfı men-
faatlerini muhafaza için en vahşiyane cinayetler
önünde zerre kadar tereddüt etmezler. Kan döker-
ler, can yakarlar, tırnak sökerler.

İşte Trabzon önünde birahmane süngülenerek
denize atılan 15 komünist faciası Türkiye burju-
va ve bürokratlarının sınıfı vahşetine en belîğ
bir misaldir. Ve bu misal münferit kalmamış, onu
diğerleri de takip etmiştir.

Türkiye'nin haram yiyici, istismarcı sınıfı,
proleterleri ve emekçi kitleleri teşkilatlandı-
rarak sınıfı istihlas mübarezesine sevk etmek
maksadıyla Kafkas'tan geldiklerini bildikleri
komünistleri daha mübareze başlamadan imha için
dakika fevtetmeden kendileri propaganda ve teş-
kilata giriştiler. Aleyhlerine "Muhafazayı Mu-
kaddesat" namı altında en mürteci, en riyakâr,
en müfteri bir cemiyet vücuda getirdiler. Polis-
ler vasıtasıyla beyannameler neşrettiler. Esnaf
dediğimiz küçük burjuvalar arasına tahrikatçılar
soktular. Proleterleri...écirleri ve yoksulları
istismar eden bütün guruh ve tayfaları, bakkal-
ları, çakkalları, faizcileri, bezirganları, mol-
laları, hocaları, zabitleri, jandarmaları komü-
nistlere can düşman haline getirdiler. İftirada,

yalanda, küstahane propagandada o derecede ileri vardılar ki, masum, şuursuz kitleleri kendilerine çeviremedilerse de, mütereddit bıraktılar. Halka: "Kafkas'tan gelen Türk bolşeviklerinin maksadı, dükkanları kapatmak, evleri arayıp ne var ne yoksa gasp ve garet edip kadınların yüzünü açıp sokağa çıkarmak, camileri kapatmaktır. Ey ümmeti muhammet, gözlerinizi açınız. Bize bolşeviklik lazım değildir. Bunlar eşkiyadan ibarettir. Türkistan'ı, Buhara'yı, Azerbaycan'ı garet ettikten sonra Anadolu'yu da soymaya geliyorlar" dediler. Şüphesiz yalan söylediklerini kendileri biliyorlardı. Fakat komünistleri esnaf takımına, küçük burjuva gruplarına, mazlum halk kitlelerine parçalattırmak için hiçbir alçaklıktan çekinmiyorlardı.

Mülkiyeti şahsiye, aile, din, işte küçük burjuva dediğimiz esnafın can yongası, hayat damarları saydıkları mukaddesatı...Komünistleri kıştır kıştır kestirmek, taşla itlaf ettirmek, tükürükle boğdurmak için onları bunlara saldıran bir eşkiya çetesi suretinde göstermek kafi gelecekti; maharetle, dolapla, yalanla, dolanla işe giriştiler. Ve kan emiciliklerine, istismarlarına karşı emekçi kitlelerinin gözünü açmaya çalışacaklarını bildikleri için komünistleri aleni ve resmi bu şekavetle imha ettiler.

Burjuvalar pek güzel biliyorlardı ki, komünistler ancak işçi hakkını gaspeden istihlal ve nakliyat vesaiti suretinde mahdut eller arasında biriken sermayeyi, bankaları, şömendöferleri, fabrikaları, madenleri, tersaneleri, toprakları millileştirmek gayesi takip ederler ve bu gayeye

muayyen ve her tarafça malum mübareze yollarıyla vasil olurlar.

Aileye, dine gelince, bu içtimai müesseselerin istihsal vesaitine ve tarzına tabi olarak devreden devreye tebdil ettiğini bildikleri için tebdilleriyle meşgul olmaya lüzum bile görmezler. Komünistler bir sınıfın diğer sınıfları, bir insanın diğer insanları istismar etmesine nihayet vermek isterler, ve bütün kuvvetlerini istismarcı sınıfların ve eşhasın saltanatını yok edecek sınıfı mücadeleye sarfederler. Paşalar, beyler, çorbacılar, ağalar, hocalar, işte sağmal inek gibi istismar ettikleri emekçi kitlelerini daima zulmette tutmak için, onlara şuur ışığı vermek isteyen komünistleri lanetle, nefretle, ateşle, demirle kovalarlar. Darağacına çekerler. Denize veya zındana atarlar; sonra "aman aramıza sınıf nifakı girmesin, milli birliğimize halel gelmesin" gibi bihaya riyakarlıklar savururlar.

1921 senesinde bu büyük hıyanetle bir arada, dahili komünistler de tevkif olunmuş, aylarca zıندانlarda çürütülmüştür. 1922 senesinde de, İzmir'in istirdadından sonra, yani milli zafere en kati ve emin hatvelerle yaklaşıldığı bir anda o büyük muzafferiyeti kanı ile, teriyle hazırlayan halkın mümessilleri kitle kitle hapishanelere atılmıştı. Teşrinlerde şuurulu teşkilatlanmağa istidat gösteren bir avuç proleter kahreden hükümet, kânunlarda, var kuvvetiyle burjuva ve küçük burjuvaları teşkilatlandırmaya, cesim esnaf, tüccar, çorbacı kongreleri kurmağa teşebbüs ediyor. Halbuki sulha ve milli amale yaklaş-

mak noktainazarından teşrinlerde ne halde idiysek, kânunlarda da o vaziyetteyiz. Fakat emin olsunlar, Türkiye proleterleri uyanmıştır. Bugün zayıf iseler, yarın kuvvetleneceklerdir. Bugün dağınık iseler, yarın birleşecekler, bugün mahur iseler, yarın kendilerini ezdirmeyecekler, riyakar sınıf düşmanlarının suratından tırnaklarıyla müstekreh maskelerini sökeceklerdir. Şimdiye kadar istismarcı sınıfın canlanıp kanlanmasına bütün emeklerini mutiyane kaptıran Türkiye işçi ve çiftçi kitleleri, bundan sonra kendisini fakrüdüm tehlikesinden kurtarmak çaresine de bakacak ve sınıfı istihlası öz kahraman pençesi ile temin edecektir.

o o o

Trabzon kurbanlarının hepsi de değerli, pek değerli arkadaşlardı. İçlerinde hakiki ve emin proleter lideri, fedakar ve gayur militanlar vardı. Şu anda gözümün önünde mert tavırları, sevimli çehreleri birbirine karışarak tecessüm ediyor. Ben onları öyle bir kül halinde Karadeniz'in korkunç girdabına atıldıkları o kanlı birlik şeklinde hafızama gömmek, kalbimi onlara mezar etmek istiyorum. Çünkü onların cümlesi bizim için, komünizm için, proleterler için, mazlumlar için aynı kıymette, aynı meziyettedirler. Komünistler kimseyi telihe lüzum görmezler. Onlara yarım hudalar, kahramanlar, gaziler, şühedalar lazım degildir. Onlar bütün kurbanlarını kitle halinde yadederler. Burjuva vahşetinin dimağlarında süngü ile, ateş ile kazdığı kanlı izlerin daimi sızısını duymak, o sızıda demir özlemlerini çeliklendirmekle iktifa ederler. Biz

sınıfi dimağımızın bu kanlı yarasını tahlil neşteriyle kurcalayıp, onu açan düşmanın şaki, mürai, hele mürai ve yalancı ihtirasatını görmek ve küstürmek isteriz. Nihai zaferden eminiz. Çünkü onlar maziye esirdir, biz istikbali yaratıyoruz. Onlar para denilen yalancı ilaha tapıyorlar. Biz onu mazinin diğer yalancı ilahlarının gömüldüğü nisyan çukuruna atmak istiyoruz ve mutlaka muvaffak olacağız!

AHMET CEVAT

İKİNCİ SENE

Dünyada hür yaşayan varlığı silip süpüren ölüm, yalnız inkılap ve mefkure uğrunda çarpışa çarpışa can vermiş kahramanların adına dokunamaz.

Ölüm bütün yaşayanlar için ne kadar cansız bir ebediyet ise, ne kadar dönüşü olmayan bir batış ise, yoksuzluğa ışık ve şuur veren imanlı inkılapçılar için de o kadar canlı ve hatıralı bir ebediyettir. Tamam iki sene evvel Trabzon açıklarında en insafsız ve gaddarane bir surette boğazlanan Suphi ve 14 arkadaşı bizim için böyle yaşayan, gün geçtikçe hatıramızda değerleşen ölümleridir.

Onların gövdesi mezarsızdır. Herbiri Karadenizin enginliklerine karışmış gitmiştir. Fakat onların adı, onların manevi hüviyetleri, onların

inkılap yolunda açtıkları çığır ve gösterdikleri fedakarlık, doğrudan doğruya kalbimize, inkılap tarihine gömülmüştür. Zaman denilen kuvvet, belki ehramları çöktürür, belki panteonları yıkar, belki bundan evvelki inkılaplar ugrunda ölenleri unutturur, fakat Suphi ve arkadaşları gibi dünyamızın en son, en payidar, en şümüllü, en görünen hakikatı yolunda can vererek tarihe karışmış muhterem ölümlere el dokunduramaz. Suphi Yoldaş'ı sadece bir inkılapçı olarak düşünmek eksiktir. Onun şahsında, onun tanınmış hüviyetinde bir de müessislik var.

Filhakika Türk adını taşıyan insanlar içinde ilk önce işçilere haykıran, ilk komünist fırkasını kuran, ilk komünist gazetesini çıkaran, hakim sınıf ile ilk önce açıktan açığa çarpışan ve nihayet bu maksat arkasında ilk defa kurban giden Mustafa Suphi Yoldaş'tır. Suphi'nin şahsiyeti, her benimsediği işi ileri götürecektik kadar kuvvetliydi. Onun sözlerindeki keskinlik, iradesindeki metanet, bilgisindeki genişlik, seciyesindeki sağlamlık, her çetinliği yenebilirdi. Her gayeyi maksada yakınlaştırabilirdi.

Suphi'nin bu meziyetlerine pek iyi vakıf olan düşmanları, karşısında tutunamayacaklarını çabuk anladılar. Ve bu müstesna değerli inkılapçıya ölüm hazırlamaktan sıkılmadılar. Suphi ve arkadaşlarının acıklı ölümü karşısında herşeyden evvel şu hakikat göze çarpar: Türkiye'de ezen sınıfa korkulu rüya gördürecek kadar kudretli proleter anasır mevcut, fakat şuursuz ve teşkilatsızdır. Bu dağınık unsurlara çekidüzen verecek, onları teşkilat çerçevesine sokacak herhan-

gi adam, bu efendilerin mahkemesinde tabiatıyla yaşamak hakkını kaybetmiş bir mücrim oluyor. Dünyanın her köşesinde felsefesiyle, programıyla, teşkilatıyla, bugünkü hayata uygunluğuyla ve nihayet Rusya'daki zaferiyle kendini tanıtmış olan büyük, insani istikbale tamamıyla hakim bir cereyana karışanlara karşı takınılan bu haşın tavır, şüphesiz çirkin olduğu kadar manasız bir zulümdür. Proleter düşmanlarını böyle açık cinayetlere cesaret ettiren saik, şüphe yok ki, Türkiye'de henüz zayıf oluşumuz, halkımızı kuvvet haline getiremeyişimizdir. Yoksa eğer topraklarda çiftçinin, müesseselerde işçinin adamakıllı teşkilatı, inkılabın rehberleri olsaydı, bu on dört arkadaşı sebepsiz, muhakemesiz cellat bıçaklarına kolay kolay havale edemezlerdi.

Suphi ve arkadaşları yalnız hissiyata bağlanmış, Rusya'daki inkılap heyecanlarına kapılmış adamlardan değildi. Onların her biri, proleter inkılabının felsefesini, hayati ve içtimai sebeplerini, hangi memleketlerde faaliyete çıkarılabileceğini pek iyi kavramıştı. Şu halde Suphi ve arkadaşları Türkiye'de bir komünizm makinesi kurmak için değil, belki Türkiye'yi bir gün komünizmaya getirecek teşkilat ve faaliyetin temellerini hazırlamağa gidiyorlardı. Bundan başka büyük bir maksatları da kapitalist Avrupa'nın afacan ihtirasına haklı olarak ayaklanmış Türk halkının bu kurtuluş mücadelesine yardım etmekti. Suphi ve arkadaşları pek âlâ biliyorlardı ki, bütün şarkı pençesine geçirmiş emperyalist Avrupa, bir taraftan Türk halkı için pek müthiş kartal olmakla beraber, müdafaa ettiği proleter inkılabı için de çok korkunç bir tehlikedir.

Suphi'nin vakitsiz ölümü, onun Türkiye'de inkılap için bir başlangıç açmak hususundaki gayesini akim bırakmamıştır.

Son üç senelik zaman zarfında Türkiye'de görünen proleter sınıfına ait bütün faaliyetler, denilir ki, Suphi ve arkadaşlarının arkadan geleceklere bıraktığı başlangıcın günden güne genişleyen, için için kaynaşan ve artık söndürülmesi ihtimali kalmamış mevcudiyetidir. Son senelerde aristokrat sınıfla mücadele ede ede nihayet memlekete tamamen hakim kesilen küçük burjuva sınıfının yanibaşında hiç şüphesiz bir de yavaş yavaş teşkilatlanmış, yavaş yavaş şuurlanan ve nihayet yavaş yavaş haklarını kuvvet yapan bir proleter sınıf canlanacaktır.

Suphi'nin ilk defa açtığı başlangıç bu suretle yakın vakitte çok geniş bir mahiyet alacak ve müstakbel inkılap zaferinin temeli olacaktır.

Suphi'yi henüz genç iken kaybettik. Onun kafasının içindeki bilgide, sınırlarındaki iradede, imanındaki ateşte, daha bir yığın işler görececek kuvvetler vardı. Bu kuvvetleri dünyada inkılap yolunda sarfa imkan bulamadığı için ölümüne acıyoruz. Yoksa dünyanın içyüzünü gören, bayağı kanaatlerin fevkine çıkmış insanlar için ölüm ile hayat birbirine çok yakın şeylerdir. Suphi, ömrünün azlığına rağmen inkılap uğrunda vazifesini tamamlamış muhterem bir yoldaştır. Suphi ve arkadaşları, Türk proleter hareketinin ilk müessisleri, ilk kurbanlarıdır. Bahtiyardır o inkılapçılar ki, ölümünün arkasında bu kadar

payidar izler bırakır. Dünyada saadet belki hiç, felaket hiç, yaşamak ve yaşamamak da belki hiçtir. Fakat gaye uğrunda çarpışa çarpışa can vermek, herhalde bir şeydir. Ölümünün ikinci senesinde olduğu gibi, dünyanın sonuncu senesinde de, bu muhterem ölümler unutulmayacaktır.

H.R.

ONBEŞLER İÇİN

*Yangınlara fazla bakan gözler yaşarmaz,
Alnı kızıl yıldızlı baş secdeye varmaz,
Döğüşenler ölenlerin tutmaz yasını.*

*Yine fakat bir yıldırım zulmeti yırtsa,
Sağır gökün koynundaki çanı haykırtsa,
Anıyoruz göğsünüzün son sayhasını.*

*Eski cihan, yeni cihan önünde eğil!
Aramızdan birkaç yoldaş ayırmak değil,
Her ne yapsan varacağız emelimize!*

*Karadeniz...bunu duysun derinliklerin:
O ateşli göğüsleri delen hançerin
Kabzasını alacağız biz elimize!*

Batum, 1922

NAZİM HİKMET
VALÂ NURETTİN

اول ابد نسه عبايتمعه عام ورفاندا ايقار ايئين
اورونقايلم ؛ اول نغلم دكرهطا فخرتوي جولاك
تأسيس وبيدار ايئين كيه .

مصطفى

MUSTAFA SUPHİ
Mete Tuncay'ın "Türkiye'de Sol Akımlar"
adlı kitabından alınmıştır

İkinci Kısım°

OKUYUCULARA

Mecmuamızın ilk kısmında Suphi Yoldaş'ın hususi ve siyasi şahsiyeti hakkında müteaddit makaleler mevcuttur.

Aşağıdaki satırlarda ise Tahrir Heyeti, hacmimizin müsaadesi derecesinde aramızdan ayrılan kıymettar yoldaşımızın muhtelif vesileler ile muhtelif zamanlarda yazmış olduğu makaleleri, ortaya atmış olduğu şiarları dercetmeyi münasip görmüştür.

Herhalde asarının bir kısmı hayatı gibi bedbaht bir akıbeta uğramış olan Suphi'yi tanımak, onun inkılap yolundaki büyük mesaisine az çok vakıf olmak isteyenlerin merakını busuretle tatmin edebildik kanaatindeyiz.

TAHRİR HEYETİ

°) 1923'de Moskova'da basılmış olan 28-29 KANUNU SANİ 1921 adlı kitabın ikinci bölümü.

ŞİARAT

Kanlarını şimdiye kadar kendi cellatlarının hakimiyeti için döken Türkiye amele, rençper ve askerleri bundan sonra öz hürriyet ve hakimiyetleri uğrunda çarpışacaktır.

Yaşasın amele ve rençperin hürriyet ve hakimiyeti kazanmak için açtığı mübarezede pişvalık eden Türkiye komünistleri!

o o o

Ey Şark'ın Garb'ın ameleleri ve rençperleri, Aranızdaki zalim kuvveti yıkarak size doğru yürüyen içtimai inkılabı karşılayınız, ellerinizi birbirinize uzatınız!

o o o

Yaşasın Garp ve Şark'ın çalışkan ve makhur sınıflarını kardeşlikle birleştiren Üçüncü Enternasyonal!

o o o

Yaşasın bütün istismarcı sınıfları yeryüzünden kaldırmak şiarıyla yükselen içtimai inkılap!

o o o

Yaşasın kızıl yıldız altında işçi kardeşle-
rimizin saadetini, istikbalini saklayan, hazır-
layan Kızıl Ordu!

o o o

Mazlum Türkiye'yi ölümden kurtaracak Kızıl
İnkılap'tır. Kahrolsun buna karşı duran kuvvet-
ler!

o o o

Cahil, zahmetkeş halk!

Ufukları saran ihanet bulutları, içtimai in-
kılabın intikam gölgeleriyle dağılıyor. Bahti-
yarlık güneşi doğuyor. Ağlayan çehreler yeni bir
ziya ile gülecek ve altında ebediyen parlaya-
caktır.

Proletarya için hayat ve şeref, azm ile bir-
liktedir. Ölüm ve mezellet, miskinlik ve peri-
sanlıktır.

o o o

Yaşasın bütün dünyanın işçi ve köylü halk-
larını birbirine bağlayan Rusya İnkılabı!

o o o

Yaşasın kızıl ışıkları insaniyet ufkunda gö-
rünmeğe başlayan Üçüncü Beynelmilel!

o o o

Britanya haydutları artık mazlum Şark'ı alda-
tamaz. Hain düşmanların eli ayağı titremeğe baş-
ladığı şu zamanda Yakın Şark elbette yolunu şa-
şırmayacak. Mazlumlar zalimlerini tanımayacak
kadar sersem değildir. Bugün edilecek hata, Şar-
ka hıyanetle müsavidir.

KIZIL YILDIZ

Arkadaş! Bir dakika dur, şu kızıl yıldıza bir bak! Sen bu kırmızı yıldızın ne olduğunu biliyor musun?

İşte, dinle:

Bu kırmızı yıldız, işçilerin, köy ve şehir fukarasının kurtarıcısı olan Kızıl Ordu'nun alametidir. Sen bu kızıl yıldız üzerindeki sapan ile çekici tabii görüyorsun. Bunun ne olduğunu biliyor musun?

Bu sapan ile çekiç, şehir işçisi ile köy sapanıcısının birleştiklerini, onların kendi hürriyetlerini, kendi topraklarını, köylü ve işçi ve killeri şûrasını, sosyalist vatani düşmanlardan, işçi halkın celladı olan sermayedardan, mirzalardan, köy ağalarından, v.s. mürtecilerden saklamak için ant içtiklerini gösteriyor.

Arkadaş! Sen işçi halkın dostu ve düşmanı kim olduğunu biliyor musun? Sen; seni çarlar, pomeşçikler, paşalar ve mirzalar hükümetinin zulümlelerinden kimin koruduğunu, kimin sakladığını iyi bilmelisin.

Senin koruyucun, muhafızın, Kızıl İnkılap Ordusu'na giren işçi ve köylü kardeşlerindir.

İşte Kızıl Yıldız'ı ancak senin koruyucun, muhafızın olan Kızıl Ordu efradı kullanıyor. Her kim bu kızıl yıldızı takıyorsa, bil ki o senin kardeşin, seni İngiliz ve Fransızların yardımıyla ebedi surette istibdat boyunduruğuna sokmağa çalışanlar ve senin elinden hürriyetini ve toprağını alarak seni fabrikacıların, zenginlerin, mirzaların ve paşaların esiri etmeğe uğraşanlarla cenk eden öz kardeşlerindir.

Şimdi sen biraz düşün ve sapan ile çekici hamil olan kırmızı yıldızın ne kadar büyük bir alamet olduğunu iyi anla.

Kırmızı yıldız kendi omuzları üstünden kanlı çarı, haram yiyici mirza, ağa ve paşaları kaldırıp atan ve memleketimiz üzerine kırmızı sosyalist bayrağını diken köylülerle işçilerin birlik alametidir.

Kırmızı yıldız, bütün işçiler ve fakirleri koruyan köylü-işçi şûraları hükümetinin alametidir. İşte Kızıl Ordu efradının taşıdıkları bu kızıl yıldızın manası budur.

Arkadaş! Sen evvelce memleketin kanlı çarlar, padişahlar, zenginler, paşa ve mirzalarla çevrildiği melun ve kara günleri unutmadın değil mi?

Sen çarlar, mirzalar ve ağaların kimler vasıtasıyla ve kimlerin eliyle seni boğduğunu, senin kanını emdiğini biliyor musun?

Gurodovil'lar, polisler, jandarmalar, onbaşılar ve zavallı, hiçbir şeyden haberi olmayan askerlerle...

Çarlar, padişahlar zulmünü yaratan bu güruhun başka türlü alametleri, apoletleri, kokartları,

neftileri vardı.

İşte bu apoletleri, kokartları, neftileri olanlar, daima senin düşmanın olmuştu. Onlar, çarın, padişahın fermanı ile padişahlar, zenginler, ağalar uğrunda seni sokaklarda yakalıyor, hapislere atıyor ve şayet sen kendi cezandan şikayet ediyorsan, seni kurşuna diziyorlardı.

Bu sırmalı yaldızlı apoletli neftiler, kokartlar, sana kırbaç, hapis ve cezadan başka bir şey vermiyordu.

Bu alametler, çarlar, padişahlar istibdadının hapishane ve darağacı siyasetinin bir damgasıydı.

Arkadaş! Eğer sen bu cellatların ve firavunların tekrar geri dönmesini istemiyorsan, kızıl yıldızı parlayan Kızıl Ordu'ya git, yazıl!

Ve kırmızı yıldızın altında sen kendi hürriyetin, kendi saadetin ve işçi kardeşlerinin alın teriyle yapılmış fabrika, seoviladarın ve toprakların için bir kaygu çekmeden yaşayabilirsin artık!

Ey bizim kızıl yıldızımız! Bundan sonra da daha büyük bir kızıla boyanan kendi nurun ile bütün dünya işçilerine hürriyet, müsavat ve kardeşlik saç!

Kızıl yıldız altında işçi kardeşlerimizin saadetini ve istikbalini saklayan Kızıl Ordu yaşasın!

MUSTAFA SUPHİ

BÖTÖN DÖNYA
İŐŐİ VE KÖYLÖSÖNÖN
MÖŐTEREK VATANI

Şimdiki Rusya, din, millet ve renk farkı olmaksızın bütÖn dÖnya işçi ve fukara köylÖsÖnÖn mÖŐterek vatani. Bolşevikler Teşrinievvel İnkılabı'ndan sonra bütÖn Rusya'yı fukara dÖŐmanı zalim kapitalistlerin, yani altın kuvvetine dayanan zenginlerin tasallutundan temizlediler. Hem de Rus padiőahı, Rus bankerı, Rus fabrikacı-sı, Rus pomeőçiki (çiftlik sahibi) olmak üzere, işçi ve fukara köylÖ sırtında yaşayan mÖstebitleri ezerekten bütÖn mazlum insanlar için bÖyle bir ortak vatan, yeni bir dÖnya yarattılar.

Eski dÖnya ve eski vatanda idare, kuvvet, baht, saadet gÖya ki yalnız çarlar, han ve hakanlar, őehzade ve paşalar, bey ve ağalar, fabrikantlar, banker ve tÖccarların meşru malı, meşru bir hakkı idi. BütÖn yerler, bütÖn fabri-

kalar, bütün saray ve konaklar, bağlar, bahçeler, güller, bülbüller, hep hep bu gözleri doymaz, insan kanı emmekten usanmaz adam kılıklı canavarların; tarlalarda yıldızdan yıldıza çalışmak, karanlık fabrikalarda, yeraltı maden ocaklarında, demiryollarında hayvan gibi işlemek ve en sonunda bir günlük yaşayabilecek rızkını bile tedarik edememek, bir yeri sakat olsa dilencilik etmek, ecelin pençesine düşünce yetim çocuklarını ve genç karısını yabancılar ve zenginler elinde esir bırakıp ölüp gitmek, bütün bu felaketler, her işçi ve her zavallı köylünün alnında yazılı facialar, bütün dünya işçi ve köylüsünün göz yaşları...

Rusya'da Bolşevikler içtimai inkılap ile böyle merhametsiz bir dünyayı yıktılar. Ve bütün kanunların, bütün mahkemelerin ve bütün papaz ve mollaların, bütün jandarma ve polis alaylarının din, allah ve millet adından utanıp arlanmaksızın himaye ve silah kuvvetiyle müdafaa ettikleri böyle adaletsiz bir dünyayı altüst ettiler.

Şimdi Rusya'da bu yer ve çiftlikler, kendi gücüyle, kendi alnının teriyle işleyen köylünün, bankalar ve bütün fabrikalar mazlum işçilerin elinde.

Rusya'da evvelce "param var, binlerce altınım var," diye kabarıp yürüyen zenginler, şimdi bir hırsız gibi gizli deliklerden hilekâr gözlerle bir türlü inanmak istemedikleri bu yeni alemi seyrediyorlar. Bellerinde eskiden kalma binlerce altın olduğu halde kendilerini göstermemek için yırtık gömleklerle dolaşıyorlar. Şimdi zenginlik tarlasında çalışıp hiçbir paraya ve ağaya pay vermeyen köylünün; şimdi bütün mal ve meta bunları hüner ve marifetiyle ve kolunun

kuvvetiyle meydana getirip kimseye faiz ve vergi vermeyen işçinin...

Şimdi işçi ve köylü hükümeti. Bütün ordu ve bütün kızıl askerler, işçi ve köylü hükümetinin omuzuna bakıyor.

Şimdi ihtilal mahkemeleri, iş bırakan veya vergi vermeyen işçi ve köylüyü öldürmek için değil, zalim çarlar, padişahlar, generaller ve paşaları tepelemek için kuruluyor. Şimdi mektep yalnız zengin bey ve paşa çocukları için değil, bütün işçi ve fakara köylü yavruları için hem terbiye, hem hayat ve hem de ışık ocağı...

Hulasa: Bolşeviklerin şimdi Rusya'da ve tedricen bütün dünyada yaşatmak istedikleri içtimai inkılap, alınının teriyle geçinen mazlum işçi ve köylü halkın cihan ihtilalinden beri beklediği büyük bir bayram; bu inkılabı yaratan Rusya ise, bütün cihan işçi ve köylüsünün ortak vatani!

Yaşasın içtimai inkılap!

Yaşasın bütün dünya mazlum insanların müş-terek vatani olan Sosyalist Rusya!

MUSTAFA SUPHİ

MAYIS BAYRAMI MONASEBETİYLE
MOSLOMAN İŞÇİLERİNE
MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞ'IN HITABI

Bütün dünyadaki mazlum insanların bekledikleri mesut gün, bütün dünyadaki mazlum halkların bahtını birbirine bağlayan büyük bayram!

Bugün Rusya'nın velveledar muhitinde yükselecek zafer şenlikleri, dünyanın her köşesindeki sefil insanların, zavallı işçilerin karanlık hayatlarında ümitli ışıklar, ateşli ihtiraslar yakacaktır. Bugün Rusya yeryüzünde hakkın kuvvete galip geldiği bir memlekettir. Bugün Rusya, bütün dünyanın istibdat kahırları altında ezilen milletlerine el uzatarak alemleri insaniyeti birliğe, kardeşliğe davet ediyor.

Yoldaşlar!

Çok kalmadı o bütün insanların kardeşlik bayramına, buna iman ediniz. Sizin gönlünüzde, sizin ruhunuzda çalkanan deryalara, Avrupa'nın o

zalim kuvvetleri, o cansız hisarlar, o demir zırhlar, o altın mihraplar karşı duramaz.

Hisarlar, mihraplar yıkılır, zırhlar delinir, fakat ruh ölmez, yükselir. Bu yükseklikler altında ise zalim aciz kalır. Teslimi nefis eder, mahvolur. Fakat siz ey demir ve mazlum halklar! Hazır mısınız mübarezeye?

Dünyanın saadetini, insanın bahtını zalimlerden kurtarmağa? Kendinize daima bu suali sorunuz. Vicdanınızı dinleyiniz. Düşününüz ki, en büyük zafer günleri, baht ve saadetiniz için hapse, zıdana, kana, ateşe, ölüme sabrettikleriniz, tarihi vakalar karşısında can verecektir. Düşününüz ki, en şanlı şenlikler öz mukadderatınızı elinize alacağınız günlerde tecelli edecek ve o gün iman, kahramanlığı semalara yükseltecek en büyük bayram olacaktır.

Ey dünya, ey dünyanın banisi olan işçiler!

Rusya'nın yaralı sesinde kaynayan bu ruh şadanı, bu insaniyet aleminin vicdanında yaşatacak sizlersiniz. Azadlık yolunda sebatla devam ediniz. İnsaniyet deryasının bugünkü karanlık ufuklarında beynelmilel güneşin zafer ve azametlerle yükselmesine çok kalmadı.

Ey islam aleminin asırlardan beri ezilmiş esir halkları!

Ey Mısır'da, İran'da, Hindistan'da, Türkistan'da ecnebi boyunduruğunda mahkum olan mazlum kardeşler! Siz de uyanınız! Dinleyiniz, şu şikayet, şu inkılap, şu sürur velvelelerini işitiniz!

Ruhunuzu tırmalayan o mutaassıp, o cahil, zulm-kâr karanlıklardan kurtularak şu ümit ve hayat dünyasına koşunuz.

Rusya'daki müslüman kardeşlerinize ve bütün dünya işçi ve ikinci yoldaşlarınıza bayram ediniz. Çekinmeyiniz, korkmayınız!

Sizi esirlikten kurtaracak, size siyasi ve iktisadi hürriyeti verebilecek büyük bayrama katılınız!

Siz de zafer şarkıları söyleyerek beynelmilel kardeşlik ve birlik yolunda ilerlemeye çalışınız.

Kavi inkılap dünyanın her tarafında zafer bulsun. Kavi zalim ve gaddarlar mahvolsun.

Kavi insanları yumruklar altında ezenler, insanlığı ise muhtaçlara sadaka vermekten ibaret bilenler ezilsin.

Bırakınız hak ve adalet karşısında bu zalim kâinat titresin!

Müslüman yoldaşlar!

Bütün dünya mazlum işçileri gibi siz de bu ihtilalde bir şey kaybetmeyeceksiniz! Marx'ın dediği gibi, kollarınızı sıkın zincirlerden başka bir şey kaybetmeyeceksiniz.

Birleşiniz bütün dünya işçileri!

Birleşiniz müslüman işçiler!

MUSTAFA SUPHİ

YAŞTA VE BAŞTA GENÇLİK

Şarkta gençlik, aile muhitinden başlar da, mektebe, medreseye, iş, sanat ve hükümet müesseselerine varıncaya kadar zincirli bir esarete mahkumdur; fakat gençliği bu zulüm ve esareten kurtaracak kuvvet yine gençliktedir. Onun için, gençleri ikiye ayırmak mecburiyetini hissediyoruz: Bir kısım yumruk altında her türlü esarete, zulme tahammül eden mütevekkil ve zavallı gençler; diğer kısım uyanık fikirli, serbest ve halaskar gençler ki, gençlik şiarı altında yaşamak liyakatini kazananlar şüphesiz bu ikincilerdir.

Aile münasebetinde gönlünün bütün sünuhatına sahip olmayan, ana ve babasının makul, gayrimakul, beşeriyet için faide veya zararlı her türlü emrine, telkinatına yalnız dini ve itiyadi bir tevekkülle itaat eden gençler, herhangi bir kızla yalnız emri meşru ve mutadı ifa ve itmam için evlenmeğe razı olan delikanlı veya herhangi

bir delikanlıya yine aynı sebeple güveyiye çıkan genç kızlar, yaşça ne kadar küçük olurlarsa olsunlar, başka şüphesiz ki pek ihtiyardırlar.

Medrese ve mektepte akıl ve naklin mevkiini vermeye bir türlü muvaffak olamayan, beyninde parlayan her nur zerresini "küfür" korkusuyla tard ve def'e çalışan, hayalden hakikate geçmek istidat ve iktidarını göstermeyen genç talebeler tabiatın taze hayatlarına bahşettiği feyiz ve kuvveti nefislerinde öldüren merhamete muhtaç zayıf insanlardır.

Ve nihayet hayat mübarezesine girişmiş işçi bir genç, gördüğü işin mahiyetini, vücuda getirdiği yeni mahsul ve servetinin kime mal olarak bundan insanlık namına ne faide ve zarar geldiğini düşünüp anlamağa, iş ve hayat içinde arka verip kuvvetlendirdiği alemin insanda kan ağlatan zulüm ve haksızlıklarına karşı ciddi bir mübarezeye girişirse, bu genç adamın çalışıp çabalaması, tarih nazarında taş taşıyan hayvanların çektikleri zahmet ve gördükleri işten başka bir mahiyeti haiz olamaz.

Hulasa aile, aşk ve muhabbet münasebatında hürriyet ve istiklal, hüsne, oyun ve maharette idrak hassasına, iş ve hayatta ise zulme, haksızlığa karşı mübareze kuvvetine malik olmayan gençlerin yaşları ne kadar az olursa olsun, kendileri gençlik aleminin hür ve münevver ve faal bir uzvu sayılamazlar. Bunlar gönülleri kurumuş, beyinleri paslanmış, sınırları gevşemiş, yüreksiz, mutavi ve alil ihtiyarlardır.

Demek ki, gençlik denildiği zaman biz bunu aynızamanda hem yaş, hem de başta aramak mecburiyetindeyiz.

Bakû - 15.X.1920

MUSTAFA SUPHÎ

İKİNCİ DEVİR

Şimdiye kadar Yeni Dünya, Orta Asya'da parlayan inkılap nurlarıyla bizim mazlum Türk ve Tatar memleketlerini ışıktandıрмаğa, Türk, Tatar işçi ve köylüsünün boyunduruktan, açlık ve sefillik pençesinden kurtarılması için yol göstermeğe çalıştı. Ta uzaklardan, Moskova'dan Türkiye'nin yaklaşmakta olduğu felaketli çukuru bütün dehşeti ve çıplaklığıyla göstererek Türkiye'nin içtimai inkılap hareketine koşulmaktan başka çaresi olmadığını anlatmaya çalıştı.

Yeni Dünya ve muharrirleri Türk Ordusu'nun Kafkas dağlarını aşarak Hazer Denizi yoluyla Türkistan'a doğru açılıp ilerlemek, güya islam alemini kurtarmak davasını ileri sürdüğü ve bütün Türk ve müslüman damarlarında cihangirlik damarının kaynadığı bir zamandadır ki, bu zafer ve ikbalin muvakkat, kısa, bu dava inayetinin

yalancı ve aldatıcı bir hal ve her ne de olsa, Türk işçi ve köylüsünü ezen, öldüren, hayat ve refah itibarıyla ona hiçbir şey vermeyen ve her saadetini koparıp alan büyük bir felaket olduğunu ispat ve bu yolda cehd ve ıçtihad ettiler. "Yeni Dünya" muharrirleri o vakitler Rusya İnkılabı'nın, şimdi ise bütün ıçtimai inkılabın elebaşısı olan Lenin ve arkadaşları Stalin ve Çiçerin yoldaşlar, Türkiye, İran, Afganistan ve Buhara memleketleriyle, hatta başlarında padişah ve emirleri, paşa ve hanları bulunduğu ittifaka mütemayil olduklarını, bizim memleketlerin ve bizim Türk, Acem, Arap, Afgan ilah... şark halklarının hakiki ve tabii dost ve müttefikleri, dünyanın yalnız bizim gibi ezilmiş amele ve fakir köylüleri olduğunu, Türkiye ve bütün şark memleketleri rençper halkına ve hususiyle mütefekkir gençleriyle "evliyayı umur" paşa, efendilere anlatmağa gayret ettiler. Fakat şöhet kazanmak, dünyalara hakim olmak ihtirasına, hele fukara kanını dökmek iştihasına nihayet gelir mi hiç?!

Türkiye ve Türkiye'nin o günlerine bağlanan diğer müslüman memleketlerin zafer mahmurlukları içinde Rusya'daki işçi ve köylü hareketini bastırmağa çalıştılar. Biz ise, bütün faaliyetimiz ve bütün gayretimizle müslüman dünyasındaki bütün siyasilere bu insafsız ve kör hareketlerine, müslüman alemindeki umumi cereyana karşı girmiş olduk. Uzun zamanlar müslüman kavimleri için anlaşılmaz, boşuk bir sesle ayıltmak için, haklı ve pek aşikar olan hakikati, doğruyu söyledik, bağırдық.

İşte aradan 15 ay daha geçmeden, bugün Türkiye, Fransız, İtalyan, Amerikan ve Yunan istilas

altında, Cezayir, Fas, Mısır ve Hindistan gibi, bir avuç muhtekirlere müstemleke (koloniya) olmak üzere bulunuyor. Türkiye'de yaşayan Türk, Arap, Kürt, Ermeni ilah...mazlum halklar bu milli namlar altında Avrupa ve Amerika kapitali için, yalnız bu kapitalin demir ve ateş kadar sert ve yakıcı ihtiraslarını söndürecek bir hale getirilmek isteniliyor. Türk ordularının dayandığı Alman kuvvetinin evvelden de tahmini mümkün olan iflası ile bu netice pek tabii surette meydana geldi.

Bu felaketli netice gösteriyor ki, Yeni Dünya Gazetesi ve bu gazete etrafında toplanan Türk komünistleri, Kanunuevvel İnkılabı'ndan, daha da doğrusu Ural demiryollarında çalıştıkları daha evvele ait esirlik ve amelelik hayatından beri tuttukları ve Türk, Tatar mütefekkirine gösterdikleri yolda yanılmamışlar. Rusya inkılapçılarına koşulmakla, mensup oldukları mazlum halklarının hakiki ve dürüst müttefiklerini bulmuşlar.

"Yeni Dünya" Gazetesi, şimdi Kırım'da çıkmağa başlayınca, ikinci bir devre, yeni bir hayata ayak atmış oluyor.

Yeni Dünya şimdi Karadeniz'in beri sahilinde yalnız mütefekkir Türk gençliğine değil, belki doğrudan doğruya aç, çıplak, sefil ve mazlum Türk rençper ve askerine hitap edecek, ve sesini bütün Anadolu'ya işittirecektir.

Yeni Dünya'nın şimdi gür, açık ve Türk gençliği gibi, mazlum Türk rençper ve askerleri için pek anlayışlı olan sesi, Küçük Asya'nın en durgun ve en karanlık afakını titretecektir.

Açlığa, çıplaklığa, kulluğa artık nihayet geldi.

Ey mazlum Türk askeri, Türk işçi ve köylüsü!
Bugün senin günün. Kalk ayaklan ve bütün Rusya'yı,
bütün Macaristan'ı, bütün Almanya'yı sarsmakta olan öz işçi ve köylü kardeşlerinin yardımına kol uzat.

Kendi hüviyetinle, hükmünle, hakimiyetinle, yaşa, yaşat!.. Seni şimdiye kadar esirlikte tutan, ezen, öldüren hanlar, hakanlar, padişahlar yere batsın! İctimai inkılap senin günün, senin bayramın!

Yaşa ey kahraman Türk rençperi, Türk askeri!

MUSTAFA SUPHİ

Oçüncü Kısım

Trabzon'da 28-29 Kanunusani 1921'de öldürülen 15 yoldaştan "Suphi"ye dair mecmuamızın birinci ve ikinci kısımlarında mufassal malumat verilmiştir.

Burada ise: Ethem Nejat ve Hilmi oğlu Hakkı yoldaşlar hakkında elimize geçmiş materyallerin bazılarını dercediyoruz.

TAHRİR HEYETİ

ETHEM NEJAT

*Mete Tuncay'ın "Türkiye'de Sol Akımlar"
adlı kitabından alınmıştır*

ETHEM NEJAT ARKADAŞ

Mustafa Suphi faciasını yadederken, bu faciada beraber kurban giden Ethem Nejat arkadaşı da yadetmemek mümkün değildir. Ethem Nejat arkadaş, bu grup dahilinde, Suphi'den sonra en münevver, en değerli ve umumuna nisbeten de daha eski inkılapçı bir arkadaş idi. Evet, Ethem Nejat, gerçi çok eski bir sosyalist değildi; onun sosyalistliği ancak 1919 senesinden başlıyordu. Ve sosyalizmdeki vukufu da, alelumum o günkü Türk sosyalist ve komünistlerinin ekserisi gibi, çok derin ve âlimane değildi; tam bir marksist noktainazarına malik usul sahibi bir komünist sayılamazdı. Fakat kendisinin mütenevvi ve geniş malumatı, mücadele ve teşkilat işlerinde kazanmış olduğu görgüsü, muhtelif memleketlere olan tetkikat seyahatinden ettiği müşahadat ve ihtisastı, onu Türkiye genç münevverleri arasında, müstait bir sosyalist yapmış idi.

Ethem Nejat Yoldaş, eskiden beri gençler arasında, ve yoksul münevverler arasında teşkilat işleri için de kafasını yormakta idi. Onun 1914 ve 1910 senelerinde Eskişehir'de oturarak, ekser Anadolu merkezlerindeki muallim ve muallimeleri teşkil ve taazzuv ettirmek için sarfettiği emekleri, yazdığı ve bugün "C. Selim" Yoldaş'ta da birçok nüshaları bulunan uzun uzun mektupları gerçi o günden itibaren müsbet bir netice vermemişlerse de, elbet birer tarihi kıymeti haizdirler.

Fabrikaların ve hususi sanat yurtları ve tezgahların münevver sanatkarlarından, ustalardan, ustabaşılardan mürettep olan bir "Osmanlı Sanatkarları Cemiyeti" mevcut idi. Muharebe zamanlarında biraz daha Türkleşen ve türkçüleşen, ve "Türk Ocağı" ile bir siyaset takip eden bir "yuva"ya sinen bir cemiyetin hayatında da, Ethem Nejat Yoldaş'ın iştirak ve rolü mevcut idi. Bilahare "Türk Sanatkarları Yurdu" namıyla adını türkçeleştiren bu cemiyetin, daha ziyade türkçeleşmesinde, belki de Ethem Nejat Yoldaş en müessir rolü oynamıştı.

Çünkü gayet garibet olarak Ethem Nejat Yoldaş, kendisi "çerkes" olduğu halde, hemen 1917 senelerine kadar mutaassıp bir "Türkçü" idi. Ve Türkçülüğe, türkçülük terbiyesine dair birkaç risale bile yazmış ve neşrettirmiş idi. Fakat Ethem Nejat türkçülüğünde de bir yenilik ruhu, yeniye doğru koşmaya temayülün mevcut olduğunu inkar etmemek lazımdır. Nejat'ın takip ettiği türkçülükte, "Yeni Mecmua"cıların hükümet vesait ve kuvveti ile propaganda yapmakta oldukları "ananeperestlik" (rusça: traditsianalizem) namı altındaki muhafazakârlık ve mürteçilik, ve "ha-

kimiyeti milliyenin saltanatında temerküz ve tecellisi" perdesi altındaki mutlakiyet hastalıkları yok idi. Onun takip etmekte olduğu türkçülük, "Ziya Gökalp" in mistik, skolastik idealizme karışık propaganda yapmakta olduğu, ve bir "Osmanlı" gazetecisi tarafından bilhak "kara tehlike" diye tesmiye edilmiş olan "mürteci türkçülük"ten tamamen ayrı idi.

Fakat biz, bir milliyetperver olduğu halde, sosyalizm ve komünizm hareketlerine karışmış bir "yabancı" nazarıyla bakabilmek ihtimalinden Ethem Nejat'ı uzak tutmak istiyoruz. Onun, 1914 senesinden beri muallime ve muallimler arasında teşkilat işlerine dair propaganda yapmakta bulunmuş olması, ve "sanatkar"ların "mesleki" uyuşmaları için eskiden beri çalışması gösteriyor ki, Ethem Nejat'ın eskiden beri bir "milli sosyalizm" temayülü mevcut idi. Bu "milli sosyalizm" meselesine dair nasıl bir nazariye beslemiştir, bilemeyiz. Fakat bizzat tercüme-i hali gösteriyor ki -eğer tesmiye mümkün ise!- eski bir "milli sosyalist!" karşısında bulunuyoruz. Çünkü o, 1918 senesine kadar hem bir "türkçü" ve hem bir "milli sosyalist"tir. 1918-1919 senelerinde Almanya'da fazla kalan Ethem Nejat arkadaş, oradaki amele ve sosyalizm hareketiyle daha yakından tanışmıştı.

Ve 1918-1919 senelerinde, Alman müstakil sosyalistlerinin hareketlerine, bazı Türk arkadaşlarıyla beraber, bilfiil iştirak etti. Bu esnada sosyalizm meselelerini gerek ameli ve gerek nazari cihetten daha ziyade tanımış olan Ethem Nejat Yoldaş'ı biz artık bir "proletarya mücadelecisi" manasında olarak "sosyalist" kabul edebiliyoruz. Ve bilahare "proletarya diktatürası"

esasını da kabul ediyor, kendisine "komünist" ünvanını iftiharla intihab ederek "Üçüncü Enternasyonal"ın inkılapçı kızıl bayrağı altına giriyor.

Kendisine henüz "komünist" ünvanını vermeye korktuğu bir devrede biz Ethem Nejat'ı "sosyalist" olarak görmüş idik. Onun sosyalistlik devrindeki faaliyeti "Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi" namıyla 1919 senesi 23 Eylül tarihinde İstanbul'da teşekkül eden bir münevveran ve gençler teşkilatı dahilinde, ve bu mahfilin neşrettiği "Kurtuluş" Mecmuası'ndadır. Bu devredeki faaliyetimizde sıkı bir müşareket mevcut idi. Onun için, burada bir iki şahsi hatırayı da zikretmeden geçemeyeceğim. Bize tecrübeler göstermiş idi ki, Sosyal Demokrat Fırkası Merkez-i Umumisi'nin, içtimai inkılabı ve amele menafine hadim ananeleri azınlıkta idi ve binaenaleyh, amelelerin hayli incizapları olduğu halde, ilerletmek mümkün olamıyordu. Sırf siyasi mevki ve menfaat için, fırka teşkiline iştirak etmiş olan Doktor Hasan Rıza, Halit, Dava Vekili Vasfi Tayfur v.s. gibi büyük burjuvaların yamakları, uşakları ve küçük burjuva olmaya çalışan yardımcıları, fırkanın emekçileşmesine, inkılapçılışmasına mani olmaya çalışıyorlar; inkılapçı unsurları dahili mücadele ihtiyacı karşısında bırakıyorlardı. Diğer taraftan "Hüseyin Hilmi"nin diktatörlüğü altında yuvalanan "Türkiye Sosyalist Fırkası" dahilinde aynı vaziyetle aynı mücadele devam ediyordu. Fırka'yı dahilden fethetmek, Hilmi'nin diktatörlüğünü de devirmek için çalışan Sadrettin Celal'e karşı da, "Hilmi Yoldaş", Sosyal Demokrat Fırkası'nda Doktor Hasan Rızaların bize karşı devam ettirdiği mücadelesini

devam ettiriyordu. İşte bu kargaşalık esnalarında teşekkül eden "Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi", Ethem Nejat Yoldaş'a göre de bir münevverler teşkilatı olduğundan, daha ziyade halk kitleleri teşkilatı olan "Sosyal Demokrat" ve "Türkiye Sosyalist" fırkalarıyla uyuşmak, birleşmek lazımdı. Benim kanaatime göre, böyle bir ittihat vücuda gelmediği takdirde, kitleyi son yeni fırkaya çekmek zor olacağı gibi, ötekiler dahilinde de sırf onların rehberleri arasındaki o "yarı burjuva" ekseriyetleriyle amele menafine pek büyük bir iş görmek mümkün olamayacaktı. Ve nasıl ki, hâlâ da olamıyor. İşte Ethem Nejat Yoldaş'ın, her üç fırkada hüküm süren "baş kayımcılık" (separatizm) temayülatına ragmen, bu üç fırkanın birleşmesine bütün samimiyetiyle çalışması, onun gayet ameli ve musib bir noktaya zara malik olduğunu gösteriyor. Fakat çok yazık ki, ta o günden itibaren, İstanbul amelesi arasında bir "cephe birliği" vücuda getirecek olan bu teşebbüsümüzde biz muvaffak olamadık. Hüseyin Hilmi'nin o günlerde yıkılamayan diktatörlüğü, Sosyal Demokrat Merkezi Umumisi'nde kahir ekseriyetin küçük burjuvalar elinde olması, son üçüncü genç mahfildeki bazı genç arkadaşların fazla sinirliliği, umumi sosyalist konferansı akdine vaziyet-i siyasiyedeki buhranların ve hareketin gençliğinin müsaade etmemesi, bu lazım teşebbüsü neticesiz bıraktı. Bu Ethem Nejat'la benim müşterek bir muvaffakiyetsizliğimiz idi. Bu teşebbüsteki muvaffakiyetsizlikten sonra Ethem Nejat Yoldaş, kendi arkadaşları arasındaki "teşettütü efkar"dan, sırası geldikçe şikayet etmeğe ve ilk fırsatta Rusya'ya geçerek orada çalışmak istediğini ve daha da, inkılap stajı

yapıp geldikten sonra bu cephe birliğini kuvveden fiile çıkarmaya muhakkak muvaffak olacağını söylemeye başlamış idi. 1919 senesinde muhtelif amele teşkilatları ve muhtelif sosyalist "fırka"ları tarafından, "İntihabat Kanunu"nu protesto etmek üzere toplanan "İstanbul'un İlk Sosyalist ve Amele Mitingi"nde, "Azizim, bu miting, bizim yapmak istediğimiz tek cephenin mukaddemesidir" diye ümitlenmişti. Ve ben de o ümide düşerek nutkumda o suretle irad-ı kelim eylemiş idim. Fakat bilahare, tecrübe de, aldanmış olduğumuzu gösterdi.

Ben Anadolu'ya geçtikten sonra kendisinden mektup alamadım. Rusya'ya hareket ederken Sam-sun'dan yazdığı mektubu, hükümet eline geçtiğinden okumak mümkün olamadı.

Ethem Nejat Yoldaş, Suphi kadar bir kalem sahibi idi. Yazdığı makaleler alimane olmamakla beraber, telkin kuvvetine malik ve caziptir. Zamanıyla Edirne'de neşredilmiş olan "Sai ve Amel Mecmuası" başlıca Ethem Nejat'ın eseri sayılabilir. Kendisine sosyalist ve hatta komünist namı verdikten sonra yazdığı makaleleri arasında, küçük burjuva ve münevveran sosyalizmine temayül gayet kuvvetli gözükmekle beraber, çok samimi ve inkılabkâranedir. Sanki ondaki küçük burjuva ve münevveran temayülü, onları inkılap hareketına celb ve cezb için kullanılmış mahirane bir manevra gibi görünmektedir.

Sosyalizm ve komünizm hareketi henüz pek genç olan Türkiye için bunlar en şayanı dikkat simaları idi. Alelumum memleketlerde sosyalizm hareketinin başlangıçlarında böyle şahsiyetler zuhur ederler. Ve kendi devirlerine ait vazifelerini, muvaffakiyetli muvaffakiyetsiz ifa eylerler.

Bunların hayatlarının ve eserlerinin tetkiki, o memlekette sosyalizmin ilk inkişafında alınmak istediği istikametleri gösterir. Bu itibarla biz ölümlerini acılarıyla karşıladığımız bu arkadaşlarımızın eserlerini toplamak ve tetkik etmek mecburiyetindeyiz. Bilhassa bu eserlerin bugün henüz propaganda kuvvetleri de mevcut bulunmakta olduğundan, bunları toplayıp neşretmek, genç Türk komünistlerinin borçlarındandır.

23 Kanunusani 1923

ZENON

DARÜLMUALLİMİN Lİ GENÇLERE

Anadolu'da, Rumeli'de, on seneden fazla sizin aranızda, sizin metruk ve mahrum muhitinizde sizinle hemdert yaşadım. Parlak üniformalı ve şık tuvaletli Sultani talebesi sizlere tezyif nazarıyla bakarken, ben sizlerde çok yüksek, çok vakur ruhlar okudum.

Biliyordum ki, siz hep proletaryanın çocukları idiniz; ekme parasını güç çıkaran ve sizin karnınızı ve dimağınızı doyuramayan ecir babaların evlatları idiniz...Sizin zekanız, dirayetiniz, liyakatiniz bile olsa, sizi zadegan mektepleri almazdı, alamazdı...

Siz Darülmuaallimin'e ancak yaşayacak bir az ekme bulmak ve pek inkişaf edemeyen ihtiyaç fikrinizi duyurmak için gelirdiniz. Maarif Nezaretleri size üvey evlad nazarıyla bakardı. Çünkü siz kimsesizdiniz; halis proletaryanın çocukları idiniz.

Yemek, içmek ve yatacak bir bucak bulmak için geldiğiniz Darülmualimin'de kazandığınız sanat, malumat ve ilim, sizin şahsiyetinizi onlar nazarında değiştiremezdi. Çünkü siz yine proleterdiniz, yine burjuvanın hademesi idiniz!..

Siz süslü ve zarif giyinemiyor, şık kravat bağlayamıyor, salon beylerine mahsus temennaları edemiyor, burjuvalara mahsus reveransları yapamıyordunuz. Onun için siz tezyife, tahkire layık işçi ve köylü makulesi insanlardan idiniz!..Burjuva hükümetleri sizden öc almak için sizi köylüler içinde çalışmağa mahkum ediyordu. Zehiy mantık! Bu nasp ve tayin, onların, o sarayların, saltanatların Maarif Nezareti nazarında bir mahkumiyet, bir sufliyet idi. Siz, Darülmualimin'liler, kendi öz sınıfınız, ezilen, soyguna uğrayan ve cahil bırakılan biçare halkın arasına girdiğiniz zaman köylüyü, köy çocuğunu, işçi yavrusunu kurtarmaya çalışıyordunuz, sevine sevine çalışıyordunuz; onların bir mahkumiyet addettiği hali, siz mazhariyet addediyordunuz...

Burjuva maarif nezaretleri, zengin çocuklarına mahsus mekteplerin muallimlerini takdir ve tahsin eder ve mükafatlandırırken, siz ömürlerinizi bir lokmaya kifayet etmeyen maaşınız ile köylerin, kasabaların ıssız sokaklarında, harap ve yıkık evlerinde sefil bir hayat geçiriyor, aile teşkil edemiyordunuz. Teşkil etseniz bile, bu aile, sefalet ve mahrumiyet içinde sürükleniyordu...Siz biliyordunuz ve fiilen öğreniyordunuz ki, aile sizin değil, aile zenginlerin, burjuvaların, esnafın, devletlûlarındır. Sizin için aile mefhumu bir ademdi. Ziyetli kelimelerle burjuva edebiyatının yazdığı, sena ettiği saadet-i aile yokluktan, sürünmekten, hiçten başka

bir şey değildi!

Darülmualimin'li genç! Sen kendin çok iyi biliyorsun ki sen proleter evladısın.

Baban nasıl kolunun kuvvetiyle çalışıyor ise, sen de günde on onbeş saat kafanı yorarak, beynini çatlatarak çalışacaksın... Bugün daha pek genç ve mektep talebesi isen, yarın bugünkü tarzı hükümetin muhakkir gördüğü bir iptidai mektebin mürebbisi olacaksın...Ve muallimlerin çektiği azabı, açlığı çekmeğe ve mektebin ve talebelerinin devletluların mektebi yanında hakir kalmaya mahkum olacaksın.

O halde ey genç! Ey yarının mürebbisi! Şimdi-den menfaatini bil!..Sen gündelikle çalışan işçiden başka bir şey değilsin! Koluyla çalışan, uzvi faaliyetini bir lokma yiyeceğe hasreden, bu haksız ve hain cemiyet içinde ilimden, fenden hisse ve kısmet alamayan biçare işçi gençler ile bir sırada, bir halde, bir endişede olduğunu idrak et. Onlarla elele ver, "yevm-i cedit, rızk-ı cedit" yaşayan sınıfın gençleri, çocuklarıyla birlikte çalış, yarının inkılap hazırlıklarını yap!

Bu inkılap tufanının başlangıcından evvel Darülmualimin'leri ikmal edip hayata giren meslekdaşın, görmüyor musun ki, eziliyor, eziliyor da öz iktisadi haklarını müdafaa etmek liyakat ve azmini göstermiyorlar. Onlar gençliklerinde eğer bütün ezilen, çalıştırılan, soyulan ammenin gençleri ile ittifak edip iktisadi ve siyasi haklarını müdafaa zımında sendikalar, işçi dernek ve birlikleri teşkil etmek yolunu öğrenmiş olsalardı, bugün mesleğiniz esaretten kurtulmuş olurdu.

Silkininiz, yarınki müdafaa şûrasını, siz bugün gençler birlikleri içinde diğer işçi gençleriyle birlikte kuracaksınız... Silkininiz, bütün yeni bir hayata ve muzaffer bir inkılaba ait taassupsuz, riyasız ve pek ileri bir zemini, gençlik teşkilatınız, gençlik birlikleriniz, gençlik heyecanlarınız hazırlayacaktır.

Proleter genç! Bil ki sana kuvvet ve nüfuz verecek, seni devletlilerin kuru bir aleti olmaktan kurtaracak yalnız komünizmdir.

Sen çalış ve öyle kudreti ortaya koy ve öyle muhit vücuda getir ki -Karl Marx ve Engels'in bugünkü cemiyetin belki anlamaya muvaffak olamadığı en ince, en esaslı nesirlerini tatbika vasat ve imkan hazırla.

İstikbal sensin proleter genç!.. Sen komünizm etrafında ne kadar faaliyet ihraz edersen, biz istikbalden o kadar emin olacağız, ve "yaşasın (okunamadı-Y.) gençlik" diyeceğiz!

Darülmuallimin'li yoldaş!

Kırmızı İnkılap için gençliğin seferberliği var.

Arş iş başına!..

ETHEM NEJAT

MÜSTEMLEKAT MESELESİ
HAKKINDA HİLMİ OĞLU
HAKKI YOLDAŞ'IN NUTKU

Yoldaşlar!

Üçüncü Enternasyonal'in İkinci Moskova Kongresi, Müstemlekat Meselesi'ni müstesna bir ehemmiyetle ruzname-i müzakeratına koydu. Zannediyorum ki burada, kızıl Enternasyonal'i sarı Enternasyonal'den ayıran mühim mümeyyizlerden başlıcasına temas ediyoruz: İkinci Enternasyonal'in 1907'de Stuttgart'ta inikad eden bir kongresi de bu meseleyle uğraşmıştı. Aynı mesele karşısında her iki Enternasyonal'in aldığı vaziyet bize vuzuhla gösterir ki, onları yekdiğerinden ayıran şey, aralarında sıra numarası farkı değil, fakat hayati vasıfların tehafülünden münbais bir fark, bir prensip farkıdır.

Stuttgart Kongresi'nde müstemlekat politikasına dair cereyan eden münakaşalar iki kutup etrafında toplanıyor. Hollanda'lı Van Cool, Alman revizyonistleriyle, Bernstein ve David'le beraber, kapitalist devletlerin yalnız kolonileri muhafaza etmelerine değil, fakat yeni koloniler

vücuda getirmelerine ve eskileri genişletmelerine de taraftardı. Bir sosyalist enternasyonal kongrede mühim teşkilatları temsil eden başların bu kadar sarahatle emperyalist düşünceler izhar etmesine hayret edeceksiniz. Fakat bu bir hakikattir. Ve onu kapitalist koloni politikası lehine serdolunan delillerde açıktan açığa görmek kabildir. Onlara göre, Avrupa sanayiine mevadı iptidaiye tedarik etmek, daima artan mahsulatı sınıyeye müşteri bulmak, nihayet Avrupa'da yaşamaya muktedir olamayan fazla-i nüfusa tazyik-i içtimaiden masun melceler, muhaceret ve iş yurtları temin eylemek için kolonilere lüzum vardır. Bundan başka kapitalist koloni politikası, kolonizatörlerin vesayeti altında, koloni halkının medenileşmesini de hazırlar. Van Cool ve kumpanyasına göre, mesela Felemenk Hindiyası ve Alman Kamerun'u ahalisi, memleketlerine müsellaah ve kahhar bir cebir ile Avrupa'dan ithal olunan medeniyetten dolayı, fazla olarak, minnettar da olmalıdır, nasıl ki beyabanda tuzağa düşürülerek demir kafeslere tıklanan hayvanatı vahşiye de sirklerde kırbaç ve şiş tehdidi altında göstermeye muvaffak oldukları hünerlerden, topladıkları para ve alkıştan(!) dolayı mürebbiyelerine minnettar olmağa mecburdurlar!

Stuttgart Kongresi'nin bu orijinal sosyalistleri, nihayet kapitalist müstemlekat politikasını müdafaa eden delillerini marksist bir çerçeve içine almak marifetini de unutmadılar: müstemlekeler tekamül kanununa istisna teşkil edemezler; onlar da sosyalizme kavuşmak için kapitalizmin ıstıraplı yolundan geçmeğe mecburdurlar!

İliklerine kadar egoist bir burjuva kokan bu zihniyette Avrupa proletaryasını müstemlekat

halkı aleyhine kapitalizmle ittifaka teşvik eden bir sinizm vardır ki, bu, daha 1907 Enternasyonali'nde, 1914 faciasını hazırlayan meşum amillerin çoktan doğmuş olduğunu bize gösterebilirdi.

Revizyonistlerin, proletaryanın enternasyonal kurtarıcı vazifesine, bir kelime ile sosyalizme karşı en alçak hıyanetleri işte buradadır. Bernstein mektebi, işçiye sermaye ile müştereken koloni halkını eksploite etmekte marksist bir mecburiyet olduğunu talim ederken cihanşümul sosyalizm idealine doğru ilerleyen amele sınıfına milli hudutlardan manialar yaparak onu müteferrik ve mutaassıp parçalara ayırıyor ve bu suretle düşmanını daima zayıf düşürmek planını takip eden beynelmil burjuva stratejisine geniş bir muvaffakiyet sahası hazırlıyordu. 1914 senesi ağustosunun dördüncü günü Alman Sosyal demokrasisinin umumi harbi icadeden burjuvazi ile ittifak ilan ettiği bu meşum günü, sosyalizm tarihi unutmayacaktır. Ne ise!..

Stuttgart Kongresin,de koloni politikasını reddeden diğer tarafa gelince, bu, müstemlekatchılığın proletaryanın sınıfı ahlak umdelerine mugayir olduğunu, çünkü koloni politikasını müdafaa eden noktainazara göre, medeniyetçe, daha doğrusu teknik vesait itibarıyla ileri giden milletlerin geride kalanlar üzerinde tahakküm icra eylemesi meşru addedilmek, binaenaleyh insaniyeti hakim ve mahkum iki büyük sınıfa ayırmak iktiza edeceğini iddia ediyordu. Mamafih bu noktainazar herhalde mühim bir akis uyandırmadan sönüp gitti. Onu herkes, insaniyeti platonik bir aşkla müdafaa etmek isteyen safdil bir filozof ideologyası gibi telakki etmişti. Ve bütün

kongre, sermayeye yeni ve uzun bir ömür vaadeden müstemlekat meselesinde, sosyalizm aleyhine kurulmuş bir tuzak bulunduğunu göremedi. Bu suretle İkinci Enternasyonal, bu sosyal patriotlara, sosyal emperyalistlere, sosyal oportunistlere (bunu) tevzi eden şirket, "enternasyonalizm"i, bir firma tabelası gibi, manasından evvel reklam kuvvetinden istifade olunan mutantan renkli boş tabir menzilesine indirmiş oldu.

Üçüncü Enternasyonal, müstemlekat meselesini yalnız nazari olarak vazetmekle iktifa etmedi. O aynızamanda, hakiki inkılapçı sıfatıyla bu mühim meseleyi fiilen halletmek çarelerine de tevessül etti. Moskova Kongresi'nde, müstemlekat meselesi her şeyden evvel iktisadi muayyeniyet (determinizm) noktainazarından tetkik olundu. Gösterildi ki, müstemlekat meselesi, ne sade mevadi iptidaiyye meselesi, ne de kuru bir ahlaki mevzudur; gösterildi ki, kendi içindeki tezatların ve muvazenesizliklerin tesiri altında uçurma yuvarlanan kapitalizm, kırk seneden beri dahil olduğu yeni devirde müstemlekelere tutunmak suretiyle, bu mukadder sukuttan yakasını kurtarmaya ve ömrünü bir müddet daha uzatmaya çabalamaktadır. Ancak müstemlekat politikası, aynızamanda insaniyete yeni bir alemi fethetmek idealiyle hareket eden proletarya sınıfı halinde intikal eden bir tesir de mucip olmaktadır. Ve bu, sosyal demokrat sınıflarında reformist temayülleri doğuran, proleteri milli ve vatani "prejüjeler"le tarihi rolünde iğfal eden amillerden en mühimi olmuştur. Binaenaleyh bir taraftan ameleyi küçük burjuva zihniyetinin meşum tesirlerinden kurtararak ona inkılapçı vazifesinde sınıfının tam saffetini iade etmek, diğer taraftan

burjuvaziyi son kalesi içinde sıkıştırmak için, proletaryanın koloni ahalişi ile ittifak akdetmesi, onları emperyalizme karşı vaki olan cidalderinde fiilen himaye eylemesi lazımdır.

İşte yoldaşlar, görüyorsunuz ki Bakû Şark Milletleri Konferansı, bu noktadan Moskova Kongresi'nin tatbiki bir görünüşü demektir. Müstemlekat meselesi, Türkiye komünistleri için şüphesiz daha hususi bir ehemmiyetle mevzudur. Şu dakikada garp emperyalizmi, Türkiye'yi vasi bir esir deposu haline ifrağ etmekle meşgul bulunuyor. Türkiye işçi ve çiftçisi, müstemlekat meselesinin ne olduğunu, ne demek istediğini hâlâ Anadolu'da, Türkiye'de, Suriye, Arabistan ve Mezopotamya'da dökülmekte olan kanlardan, hâlâ tutuşan ve genişlemekte devam eden yangınlardan öğreniyor.

"Sevr" Muahedenamesi, dünya harbinin karakterini göstermek hususunda Versay ve St. Germain muahedelerinden daha mucizdir. Dün zayıf milletlerin halâsı için harbedenler, bugün bilhassa zayıf milletler üzerine çullanmışlardır. Anadolu'da Sevr Muahedesi'yle Türkiye'ye bırakılan arazi üzerinde bile, nüfuz dairelerine, inhisar mintakalarına ayrılmayan yer kalmadı. Bütün Türkiye baştan başa kapitalist Avrupa'nın müstemlekat politikası dairesine girmiştir. Demek, büyük kapitalist devletlerin dünyanın her tarafına taşıdığı medeniyetten Türk işçisi ve rençperi de bundan sonra artık bilavasita nasibini alacaktır.

Kapitalist Avrupa'ya göre, sadece koloni politikası denilen şey, bugün Türkiye'nin vücudu içinde bir dert, müthiş bir dert olarak tahribat yapmaktadır ve bu, Türkiye Komünist Fırkası'nın Türk proletaryasına sınıf benliği vermek ve onu

inkılapçılığa hazırlamak hususundaki vazifesini fevkalade güçleştirmiştir: Berberistan halkına, son senelere kadar kendi memleketlerinin belediye dairelerine bile söz ve mevki vermeyen Fransa Adana'daki pamuk amelesinin inkılap teşkilatı vücuda getirmesine nasıl müsaade eder?.. Bütün dünya Nil fellahına, Hint "parya"sına, Çin kolu ve Fas bedevisine verilen hürriyetin derecesini bilir.

Bu tafsilat, Türkiye komünistleri için, müstemlekat meselesinin ehemmiyetini bütün vüsatıyla izah etmeğe kafidir zannederim.

Binaenaleyh, her şeyden önce bugünkü müstemlekat meselesinin başlıbaşına nasıl bir mesele olduğunu, hangi zaruretlerden doğduğunu ve hangi istikametlerde tekamül etmekte bulunduğunu tetkik etmek, Türkiye komünistlerinin en mühim vazifelerindendir. Burada, şüphesiz bu meseleyi bütün sebepleri ve neticeleriyle izaha kalkışacak değilim. Yalnız müstemlekat meselesi dediğimiz bu muğlak meselenin içyüzüne bir göz atmış olmak için kısa birkaç söz söylemek herhalde pek lüzumsuz değildir.

"Marksizm"e göre, müstemlekat politikası demekle, kapitalizmi, istilacı, emperyalist vasfıyla anlamış oluruz. Şüphesiz tarihin her devrinde müstemlekelere tesadüf olunur. Fenike'li-lerin, Yunanlıların ta eski zamanlarda müstemlekelere vücuda getirdiklerini görürüz. Fakat bugünkü müstemlekat meselesinin büsbütün ayrı karakteri vardır. Evvelce müstemleke edinmek, ya kendilerini müsellağ olarak müdafaa edemeyen milletlerin vergi verme kabiliyetinden istifade maksadıyla, yani sırf istilacı emellerle, yahut ecnebi memleketlerde küçük ticaret kolonileri

teşkil etmek veyahut yüksek harslı zengin memleketlerdeki müdehhar serveti doğrudan doğruya yağma etmek maksatlarıyla vaki olurdu.

Bugünkü müstemlekat politikası ise, kapitalist iktisat sisteminin zaruri bir neticesidir. Biliyoruz ki, serbest rekabet ve kâr amillerinin tesiri altında kapitalist sanayiın kabiliyeti istihsalıyesi, bütün tarihte görülmemiş bir derecede artmıştır. Fakat plansız bir surette, yani milletlerin istihlak kabiliyeti nazarı itibara alınmayarak artırılan mahsulat, piyasada aynı nisbette artan bir müşteri kitlesi bulamadı.

Bu, istihsal ile istihlak arasında kapitalizmi mahvolmak tehlikesine sürükleyen bir muvazenesizlik husule getirmeğe başladı. 1880'den itibaren kendini gittikçe daha şiddetli bir surette gösteren bu tehlike önünde sermayedarlar fevkalade tedbirler ittihazına mecburiyet gördüler. Bu tedbirlerin başlıcalarını, rakipler arasındaki cidali tatil etmek üzere, karteller, tröstler ve monopoller vücuda getirmek, gümrüklere himaye usulü koymak ve nihayet olduğu kadar ucuz mevadı iptidaiyye celbini ve mütemadiyen artan mahsulata fazla müşteri teminini mümkün kılacak memleketler kapitalistleri arasındaki rekabeti, devletler arasında müsellaah harbi rekabet sahasına nakletmekten başka bir neticeyi mucip olmadı. Militarist genişim, işte bu rekabetin felaketen-giz şekilleridir.

Yalnız Bağdat Hattı etrafında cereyan eden gürültülü maaziye, Fas ve Kongo meselelerini hatırlamak, İngiltere-Almanya, Almanya-Fransa devletleri arasındaki askeri rekabetin nereden, nasıl ve hangi gayeyi istihsal için doğmuş olduğunu bize en vazıh surette ispat edebilir. Görülü-

yor ki, yoldaşlar, askeri rekabet, iktisadi rekabetin had devirlerini seciyeleştiren bir mazarattır ve müstemleke politikası, dediğimiz gibi, kapitalizmin istilacı vasfından başka bir şey değildir. Busuretle, dünya harbini tevlid eden sebepleri de bulmuş oluyoruz.

İşte müstemlekat meselesinin içyüzünü görebilmek için yaptığımız şu basit araştırma bile, bizi, bilavasıta sermayenin yamyam çehresiyle karşılaştırmış oldu.

Eğer bugünün büyük inkılabı şayet bütün dünyayı ihata kabiliyetinden mahrum kalırsa, diğer tabir ile, eğer bütün dünya bu çıplak hakikate göz yummakta devam eder ve sermayeye karşı açılan mukaddes cihada iştirakten çekinirse, hiç şüphe yok, istikbal dünkünden daha pek çok tahripkâr cihan harpleri doğuracaktır.

Türkiye harbin başladığı güne kadar yarı-müstemleke idi. Türk amelesi ve rençperi Avrupa banka gruplarına yine muhtelif şekiller altında işini, mahsulünü kaptırıyor ve Osmanlı Hükümeti, bu yağmacılığa sadece tavassut ediyordu. Bugün Türkiye, tam müstemleke haline gelmektedir ve İstanbul'un padişah hükümeti, Türk işçi ve köylüsünün düşmanlarıyla açıktan ittifak yapmıştır. Kırım Muharebesi esnasında Karl Marx, Rus Çarlığı aleyhine, Türkiye tarafını iltizam etmiş ve Türk çiftçisini, Avrupa'nın en saf, en ahlaklı köylü tipi olmak üzere anmıştı. Bugünkü Rusya Şûralar Devleti de, Marx'ın öz varisi sıfatıyla Avrupa emperyalistleri aleyhine Türk köylüsü ile birleşiyor. İşte burada da komünizm ile temsil olunan beynelmilelliğin saf ve nurlu çehresini görebiliriz.

Sermayenin beynelmilel karakterine ve beynel-

milel tahribatına karşı beynelmilel bir cephe vücuda getirmek!..İşte komünizmin ilk şiarı ve temel taşı.

Türkiye'nin kurtuluşu, dünyanın kurtuluşu ile yani sermayenin mahvedilmesiyle kabil olabilir. Türkiye proletaryasının dünya proletaryası saf- larında mevki alması yalnız kapitalizme karşı açılan cidalde zafere doğru atılmış, yeni bir id- rak de ifade eder. Binaenaleyh temenni edelim:

Yaşasın Kızıl Enternasyonal!
Yaşasın Türkiye'nin uyanışı!
Yaşasın kurtuluş inkılabı!
Kahrolsun sermaye!.. (alkışlar)

MUSTAFA SUPHI VE YAPITI°

"Hiç kimse kendi ülkesinde peygamber değildir" diyen haklıydı. Türk komünistlerinin lideri Mustafa Suphi, kör, karanlığa itilmiş, gözü dönmüş bir kalabalık tarafından işkence edildiği, sonra da Karadeniz'e atıldığı bir kentte doğmuştur. Trabzon O'nun doğduğu kenttir. Orada doğdu ve çocukluk yıllarını orada geçirdi. "Büyük" bir paşanın hizmetinde bir bölge memuru olan babası, ona, sultanın ismini taşıyan yüksek bir devlet lisesinin kapısını açtı. Ama kader ona başka bir mevki hazırlıyordu. Üniversite öğrenimini Türkiye'de bitirdikten sonra, M. Suphi Paris'e gidip Hukuk Fakültesine yazıldı. İki yıllık öğrenimden sonra Türkiye'ye döndü ve İstanbul Ticaret

°) Bu yazı, Tatar bolşevik lideri Sultan Galiyev tarafından yazılmış ve NARKOMNAK'ın dergisi olan Zizn Nasyonal Hostey (Milliyetlerin Hayatı)'nın 16 Temmuz 1921 tarihli 14(112). sayısında "Mustafa Suphi i ego Rabota" başlığı altında yayınlanmıştır. Yazı Türkiye'de ilk kez ANT Sosyalist Teori ve Eylem Dergisi tarafından Ocak 1971'de 15'lerin 50. ölüm yıldönümünde yayınlanmıştır.

Mektebi Alisi'nde ekonomi politik öğretmeni oldu.

Emperyalist dünya savaşı yıllarında, "İttihat ve Terakki" Partisi'nin çabaları sonucu Türkiye savaşa itildiği zaman, Suphi Yoldaş, çarpıcı ve kamuoyunda alabildiğine yankı uyandıran bir eleştirisini yapar Türk emperyalistlerinin. Türk Hükümeti onu "anglofil" isnadıyla tutuklar ve tutumunu "devlete suikast" diye niteleyerek bir kaleye hapseder. Rusya'ya kaçmayı başarması, 1917'nin ilk zamanlarına, Şubat Devrimi'nin başlarına rastlar. Savaş tutuklusu olarak önce Sibirya'ya, sonra Kırgızistan'a (Uralsk kenti) gönderilir. Ekim Devrimi'nden sonra Suphi Yoldaş Moskova'ya gelir ve "NARKOMNAK" katında örgütlenmekte olan "CENTROMUSKOM"un hizmetine girer. Sovyet Hükümeti'ne yandaşlık sunan ilk Türk'tür.

Suphi Yoldaş'ın Sovyetler'e yandaşlığı, gazetelerinde (Kazan ve diğer kentlerde "Koiassi" ile "İoulduze") kendisine karşı korkunç bir kampanyaya girişen milliyetçi müslüman entelijansiya ile oportunist sosyalistlerin tepkisine sebep olur. Milliyetçi tatarlar, bir Türk profesörünün bolşeviklerle nasıl yandaşlığa gidebileceğini kavrayamamaktadırlar.

Suphi Yoldaş'ın Sovyet Hükümeti'nden, "Müslüman Komiserliği"nde çalışmasına karşılık milyonlar aldığı söylentileri çıkartıldı. Bu, en karanlık dönem oldu, çünkü bir avuç cesur bolşevik ve sol müslüman sosyalist, Rusya'daki müslüman doğu halklarının şovenizminin gemi aızıya almasına karşı mücadele etmek zorundaydılar. Suphi Yoldaş "CENTROMUSKOM" katında enternasyonal pro-

paganda kesimini oluşturmak ve yönetmek görevini üstlendi. En kısa sürede Türk savaş tutukluları için "Yeni Dünya" ismi altında haftalık bir sosyalist propaganda organı çıkardı. Türk savaş tutukluları arasında bilimsel sosyalizmi yayan ve onlara Ekim Devrimi'nin önemini açıklayan "Yeni Dünya", aynı zamanda, "kafasında dokuz tilki dolayan" paşaları ve dayanaklarını açıkça ortaya çıkartmakta ve eski askerleri, bunlardan sıyrılıp Türkiye'de şûra rejimini kurmaya çağırarak, Türkiye'nin milliyetçi-burjuva hükümetine karşı yoğun bir propaganda yürütmekteydi. Gazete, Türk savaş tutukluları arasında büyük bir otorite kazandı ve binlerce nüsha ile aralarında yayıldı.

Yavaş yavaş "Yeni Dünya" çevresinde küçük, ama sağlam bir Türk marksistleri çekirdeği oluştu.

Dünya sosyal devrimi önünde Suphi Yoldaş'ın asıl başarısı, Rusya komünistleri ile tüm yandaşlığı süresince, düzenli bir Türk Komünist Partisi yaratmaya uygun sıkı ve akıllı bir çizgiyi izlemiş olmasındadır. Kendi ülkesinde bu uğraşın teoriko-entellektüel bir niteliği yoktu, ama her zaman mücadelenin ilk durumlarında yer alan, proleter kitleler arasında taşkın bir devrimci niteliğine sahipti. Kazan'ın düşüşünden birkaç hafta önce, "CENTROMUSKOM Enstitüsü"nü'nün birleşiminde 5. Sovyet Panrus Kongresi müslüman delegelerince seçilen Suphi Yoldaş'ın Müslüman Sosyalist Merkez Komitesi ile müslüman sosyalist-komünist komiteler tarafından hazırlanmış konferansa gelmiş Türk sosyalistlerini yine bu konferansta nasıl örgütlediğini görüyoruz. Onun

inisiyatif ve yönetimi altında, Çekoslovaklara karşı savaşıacak Türk savaş tutuklularından oluşan bir alay düzenlendi. Kazan'da Moskova'ya bildirmek üzere, Türk Sosyalistlerinin Panrus Konferansı karar taslağı hazırlandı. Bu konferans, aynı yılın haziran ayında toplandı. Yirmibeş - otuzdan fazla kişinin katılmadığı doğrudur, ancak bu sayı bile çalışmanın ilk zamanları için yeterliydi. Suphi Yoldaş'ın itimiyle, Konferans, tüm Türk mülteci sosyalistlerini, tüzüğü Rus Komünist Partisi'ninkinin aynı olacak tek bir komünist örgütte birleştirmeyi kararlaştırdı. Tahmin edileceği gibi, Suphi Yoldaş'ın çalışması, tavşan uykusundaki Türk Hükümeti'nin öbür gözünü de açıyor. Ciddi olarak rahatsız oluyor Suphi Yoldaş'tan... Ve bu hükümetin Moskova'daki elçisinin, Sovyet Hükümeti'ne nasıl arka arkaya "Brest-Litovsk Anlaşması'na uygun olarak" Türk savaş tutukluları arasında "bolşevik propagandasının durdurulması" ve "Yeni Dünya Gazetesi'nin yayınının askıya alınması" kararının uygulanması için notalar gönderdiğini görüyoruz.

Bir süre sonra (bunun devamı olarak) aynı elçinin doğu diplomasisine özgü kurnazlıkla, Suphi Yoldaş'ın prestijini Sovyet Hükümeti'nin gözündeki nasıl hiçe indirme yollarını aradığını görüyoruz. İsmi geçen konferansa "sosyalist" diye bir ajan-provokatörü sokmayı başardı bu elçi. Provakasyon anında görüldü, ama izleri hâlâ duruyor.

Avusturya savaş tutuklusunu, Bosna müslümanı Bülbülanov, Moskova milliyetçi tatarları hizmetinde bulunduğu sıralarda, bilinmeyen yollardan "Haber Alma Bürosu"na -Sovyet Hükümeti'nin merkez organlarından biri- giriyor ve "Müslüman Ko-

miserliği'ne ve Suphi Yoldaş'ın da aralarında bulunduğu omuzdaşlarına karşı iğrenç bir duyuru kaleme alıyor.

Bu anda, komünist Suphi Yoldaş'ın kaybına ağ-larken, 1918'de Türk paşasının sözlerini yayan tüm bülbülanovcuları ve benzeri provakatörleri nefretle lanetliyoruz.

Bu karşı propagandalar, o dönemde, bir sıra iç çelişkilerine karşın, yine de, Suphi Yoldaş'ın, uğraşında olduğu gibi, kişisel yaşantısında da oldukça önemli bir rol oynadı.

Uzun süre güvensizlik ve kuşku atmosferinde çalışması gerekiyordu. Ve de bu ona korkunç ağır geliyordu. Onu kişi olarak tanıyan ve onunla çalışmış tüm yoldaşlar, o sırada cepheydiler. Ayrıca, Müslüman İşleri Komiseri Yoldaş Molla Nur Vahyidof, Kazan'da Çekoslovaklar tarafından yakalanıp kurşuna dizilmişti.

Bu dönemde Suphi Yoldaş, Çekoslovaklar tarafından yıkılan müslüman proleter örgütleri yeniden kurmak, Volga ve Ural arasındaki karşı devrimle mücadele etmek üzere olağanüstü komisyon üyeliğine getirildi, ama yukarıda belirtilen koşullar yüzünden, Stalin Yoldaş'ın gelişine değin çalışmaya girişemedi.

1918'in son ve 1919'un ilk yarısında Suphi Yoldaş Kazan'a geçerek Çekoslovaklar tarafından yakılan "Müslüman Bilim Enstitüsü"nü yeniden kurulmasına karar verir ve aynı zamanda yerli Tatarlar ile savaş tutukluları arasında partinin çalışmasına aktif olarak katılır. 1918 Eylül'ünde, kendi yönetimi altında, Tatar yazı ve alfabesini basitleştirmek üzere bir Panrus Konferansı toplanır. Bu konferans değerli pratik sonuçlar verir. Bundan başka, Tatarlar arasında sos-

yalist öğrenimin yaygınlaştırılması alanında ciddi bir sıra çalışmayı da gerçekleştirir.

Savaş Halk Komiserliği katında "Müslüman Askeri Merkez Enstitüsü"nü'nün çalışmasına katılarak, Türk savaş tutuklularından Kızılordu alay ve müfrezelerinin oluşturulmasına da yardım etti. Türk komünistleri arasındaki çalışmasını hiçbir zaman ihmal etmedi. Moskova ile işçi kitleleri ve Türk savaş tutuklularının yoğun olduğu kentler arasında ilişkiler kuruldu. Buralarda Türk komünist örgütünün hücreleri oluşturuldu.

Suphi Yoldaş "NARKOMİNDEL"ce 1918'de Moskova, Petrograd ve diğer kentlerde düzenlenen "enternasyonal miting"lerde aktif olarak yer aldı. 1919 Mart'ında III. Komünist Enternasyonal'in I.Kongresi'ne katıldı. Kırım'ın Sovyet birliklerince alınmasından sonra, Komintern adına çalışmak üzere buraya gitti. 1918 çatışmalarından sonra Sovyet Hükümeti'ne sırt çeviren Tatarlar arasında çalışma alabildiğine bir özen gerektiriyordu. Suphi Yoldaş buna da ulaşmıştı. "R.K.P. Bölge Komitesi" üyesi ve buna bağlı "Tatar Bürosu Başkanı", aynı zamanda Simfiropol'e taşınan "Yeni Dünya" Gazetesi yönetmeni olan Suphi Yoldaş, kendisini bütünüyle çalışmasına veriyor ve çok kısa zamanda parti içinde olduğu gibi, kitle içinde de geniş bir otorite kazanıyor.

Suphi Yoldaş'ın inisiyatifiyle, Kırım Tatarları ile Türk işçilerinden oluşan Enternasyonal Doğu Alayı, birliklerimizi geri çekilişte savunarak, yeni asker sürmek üzere olan General Sbachtchev'in birlikleriyle çarpışır.

Orada partinin Türkiye için çalışmasını hiç bir biçimde unutmaz. Kırım'da çok kısa bir süre kalmasına karşın, İstanbul'a ve Türkiye'nin di-

ğer kentlerine, Türkiye'nin yarınki komünist anlayışının ilk kadroları olan onlarca komünist göndermeyi başarır. Suphi Yoldaş'ın Kırım'da çalışmasının ürünleri Vrangel döneminde meyvasını verdi. Kırım'da tüm karşı hareketler yenilgiye uğradı.

İngiliz karşı-casusluk örgütü de kendi açısından Suphi Yoldaş'ın prestijini istismar etmeyi planlıyordu. Kırım'ı ele geçirmek isteyen Beyazlar, M. Suphi'yi yakalamak için her yana ajan saldırdılar. Onun gizli bir çalışma için Kırım'da kaldığı kuvvetle tahmin ediliyordu. Sıkı aramalardan sonra M. Suphi "bulundu ve asıldı". Bir zaman, Kırım'daki Beyaz Muhafızların gazeteleri böylesi bir yayında bulundular. Oysa, o anda Suphi Yoldaş, Kiev yakınlarında Petliura ile Denikin'in müfrezeleri tarafından kuşatılan 12. Ordu'daydı ve yanındaki yiğitler ile, kendi safalarına ulaşmak üzere bu yoğun süngü çemberini yarmaya çalışıyordu.

Sonra, Suphi Yoldaş, Afganistan ve İran üzerinden gizli bir çalışma için Türkiye'ye girmek amacıyla Türkistan'a gider, Türkistan yolunda dutousko-kolçakist cephesinin yarılmasını beklerken, Samarra'da "Türkfront"un politik kesiminde çalışır. Suphi Yoldaş, Türkistan'da 1920'nin ilk yazına değin çalışır ve Azerbaycan'da Sovyet rejiminin ilanı üzerine Baku'ya geçer. Türkistan'da olduğu gibi, çalışması, çok yönlülüğü ve olumlu sonuçları ile belirlenir. Taşkent'te parti "Kraikom" katında "Enternasyonal Propaganda Bürosu" başında bulunur ve Türk, İranlı, Afgan, Buharalı ve Hindu komünistleri örgütler. Aynı zamanda Parti'nin Sartlılar, Tacikler, Türkmenler v.b. arasındaki çalışmasına ak-

tif olarak katılır.

Baku'da Suphi Yoldaş, aşağı yukarı sadece Türk Sorunu üzerine, buna değgin olarak diğer doğu ülkeleri komünist örgütleri ile ilişkileri yitirmeksizin, çalışmasını yoğunlaştırır. Burada "İttihatçılar"ın (Türk burjuva milliyetçisi "İttihat ve Terakki Partisi"nin önde gelenleri) yönetimi ve yoğun işbirliğiyle "ürettirilmiş" bir "Türk Komünist Partisi" bulur. Suphi Yoldaş İttihatçılara seslenir: "Kahrolsun proletaryanın işlerine burunlarını sokanlar!" Ve bunların pseudo-komünist örgütlerini tasfiye eder.

Daha sonra Suphi Yoldaş'ın karşısına alabildiğine karmaşık bir sorun dikilir: Türkiye'deki tüm gizli komünist işçi grup ve örgütlerinin birleştirilmesi ve merkezileştirilmesi; Türk sol sosyalist partilerle ilişkiler. Onun, Anadolu'da durmadan gelişen ulusal kurtuluş hareketi karşısındaki tutumunun tanımlanması oldukça önemlidir. "Türk Komünist Örgütleri Merkez Bürosu"nu oluşturdu. İstanbul'da ve Anadolu'da varolan tüm komünist gruplarla ilişkiler kuruldu. Baku'da Eylül ortasında "Türkiye Komünist Örgütleri Kongresi" toplandı. Kongre tüm Türkiye komünist örgütlerini tek bir örgütte, "T.K.P."de toplamaya karar verdi. Suphi Yoldaş, Merkez Komitesi Başkanı seçildi. III. Enternasyonal'i tanıyan "Sol Sosyalist Partisi" Komünist Partisi'ne katılıyor. Türk "Sosyal Demokrat Partisi" üyeleri de T.K.P.'ye giriyorlar. Suphi Yoldaş'ça yönetilen T.K.P. Merkez Komitesi Baku'da kaldığı sürece geniş çapta örgütlenme çalışmasını tamamlıyor. Merkez Komitesi organları, Anadolu'nun her noktasında ve Türkiye'nin anlaşma ile işgal edilmiş bölgelerinde örgütlenmeye gidiyor. Kafkasya'nın

ve Türk savaş tutukluları ile Türk işçilerinin bulunduğu Güney Rusya'nın çeşitli kentlerinde organ ve hücreler oluşturuluyor. Propagandacılar hazırlamak üzere, geniş programlı politik kurslar düzenleniyor. Baku'da, daha sonra Anadolu'ya kaydırılan, Türk savaş tutuklularından oluşmuş bir komünist alay hazırlanıyor. Yayınlar özel olarak çoğaltılıyor. Kadınları ve gençliği partiye çekmek için büyük bir çalışma tamamlanıyor.

M. Suphi gibi böylesi bir kişinin kaybı Türkiye komünist hareketine müthiş bir darbe vurdu. Onun kişiliğinde T.K.P., Sovyet Rusya'da sosyalist devrimin süzgecinden geçmiş ve Tataristan'da başlayıp Kafkasasırı ülkelerde biten doğunun her köşesinde doğurduğu çeşitli sonuç ve etkileri ayrıntılarıyla incelemiş olan şefinden ve yöneticisinden yoksun kaldı.

Bugün aramızda bulunmayan "O", otuzdört-otuzbeş yaşlarında bile değildi. M. Suphi, düşmanlarının tüm dikkatini üzerinde toplatacak denli güçlü ve enerjikti. Caniler kimlerle uğraşacaklarını iyi biliyorlardı.

KİMSENİN BİLMEDİĞİ MEZARINDA RAHAT UYU, DEVRİMİN ERKEN YİTEN SAVAŞÇISI!

SAĞ KALANLAR TAMAMLAYACAKTIR BAŞLATMIŞ OLDUĞUN YAPITI!

Sultan GALİYEV

ATEŞLİ DEVRİMCİ°

...Yandı 15 yaramdan 15 alev
Kırıldı göğsümde 10 kara saplı
bıçak
Kalbim,
Kanlı bir bayrak gibi çarpıyor,
Çar - pa - cak!..

Nazım Hikmet'in bu sözleri, büyük devrimci Mustafa Suphi'nin hayat ve faaliyetini çok iyi nitelendirmektedir.

M. Suphi, (Trabzon'a bağlı) Giresun şehrinde doğdu. Daha çocukluk yıllarında bilgiye çok hevesliydi. Yüksek tahsilini Paris'te tamamladı. Paris'te okurken sosyalist partisine üye oldu. Yurduna döndüğü zaman çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. İlerici gazeteler çıkardı. Türkiye yöneticileri, Suphi'yi tutukladılar. Fakat Mustafa Suphi, 1914 yılında kurtulup Rusyaya geçti. Aynı yıl Baku ve Kırım gazetelerinde yayınladığı uzun bir makalesinde Türkiye'nin harbe katılarak Almanya ile Avusturya-Macaristan'ı desteklemesinin Türkiye halkına yoksulluk ve bedbahtlıktan başka bir şey getirmeyeceğini açıkça söyledi.

°) Mustafa Suphi'nin 80. doğum yıldönümü dolayısıyla Semerkant'ta 1963 yılında Leninskiy Put Gazetesi'nde rusça yayınlanmıştır. Türkiyede ilk türkçe yayını Ocak 1971'de ANT Sosyalist Teori ve Eylem Dergisi'nde yapılmıştır.

Türkiye Hükümeti'ne ihtarda bulundu. Türkiye ile Rusya arasında savaş başladığı zaman Çarlık Rusya Hükümeti Suphi'yi ilkten Kaluga'ya, sonra da Ural'a sürgün etti.

Suphi sürgünde iken devrimci işçilerle bağlantı kurdu. Rusya Sosyal Demokrat İşçi (Bolşevik) Partisi'ne girdi. Esir alınan Türkiye askerleri arasında Şubat Devrimi'nden sonra enter-nasyonalizm ve askerlerin kardeşleşmesi düşüncesini yaymakta büyük gayret gösterdi. Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, Suphi'nin önünde de çok büyük imkanlar açtı. Suphi'nin çok büyük örgütleyicilik ve propaganda kabiliyeti vardı. Petrograt'ta Merkez Müslüman Komiserliği'nin örgütlenmesine ve sağlamlaştırılmasına çok yardım etti. Molla Nur Vahyidof 1918 Ocak ayında Vladimir İlyiç'in emriyle bu örgüte yönetmen atanmıştı. Suphi ile Vahyidof, Rusya Komünist (Bolşevikler) Partisi'nin M.K.'nin talimatı üzerine komiserliğin yanında Halklar Arası Propaganda Şubesi'ni kurdular. Bolşevizm düşüncelerinin yayılması ve bu yıllarda Rusya'daki müslüman halklar arasındaki karşı-devrimci örgütlere karşı savaşı güçlendirmek amacıyla 1918 yılı Nisan ayında "Yeni Dünya" Gazetesi yayınlanmaya başlandı. Bu gazetenin yazı işleri müdürü Mustafa Suphi idi.

Halklar arası komünist hareketinin yorulmak bilmez örgütleyicilerinden ve propagandacılarından biri olan Mustafa Suphi, 1919 yılında Komünist Enternasyonal'in Birinci Kongresi'ne ve Rusya Komünist (Bolşevikler) Partisi'nin VIII. Kongresi'ne delege olarak katıldı.

1919 yılının birinci yarısında Mustafa Suphi, Merkez Komitesi'nin çağrısı üzerine Rusya'nın güney bölgelerine gitti. Mayıs ve Haziran ayları

rında Simfiropol'de "Yeni Dünya" Gazetesi'ni çıkardı. "Komünist Partisi Manifest"ini, "Rusya Komünist (Bolşevikler) Partisi'nin Programı"nı, V.İ.Lenin'in birçok eserlerini bu aylarda Türkçeye çevirip yayınladı.

Rusya Komünist (Bolşevikler) Partisi Merkez Komitesi, 1919 yılının sonunda Mustafa Suphi'yi Orta Asya'ya gönderdi. Suphi, burada yine örgütlenme ve propaganda işlerine sarıldı. "Yeni Dünya" Gazetesi'ni Taşkent'te çıkarmaya başladı. 1920 yılı ocak ayında İlyava, Rudzutakom, Kuybişef ile birlikte müslüman komünist örgütlerinin III. Bölge Konferansı'na ve Türkmenistan Komünist Partisi'nin V. Genel Bölge Konferansı'na katıldı. Konferansı Türk komünistleri adına selamladı.

Suphi, 1920 yılının ikinci yarısında, Baku'da çalışmaya başladı.

Mustafa Suphi, Türkiye Komünist Partisi'nin Birinci Kongresi'nin çağrılması, siyasi kursların açılması, gazetelerin redakte edilmesi, komünist vesikaları ve edebiyatının çevrilmesi, Doğu halklarının Birinci Kongresi'nin hazırlığı işlerine çok aktif katıldı.

1921 yılının ilk aylarında Mustafa Suphi 14 komünistle birlikte, Trabzon yakınlarında Türkiye jandarmaları tarafından vahşice öldürüldü. Burjuva ve mürteciler, genç Türkiye Komünist Partisi'nin önderini öldürerek memleketteki komünist hareketine ağır bir darbe indirmek istiyordu. Fakat umutları boşa çıktı... Türkiye halkının sadık oğlu Mustafa Suphi'nin ve yoldaşlarının anıları, halkın kalbinde hiçbir zaman sönmeyecektir.

B. ÖMEROV - R. ŞAKİRBEKOV

SÖZLÜK

- ADEM: yokluk
AFAK: ufuklar
AHENİN: demir gibi sağlam
AKİM: başarısız
AKSAM: bölümler
ALAYIŞ: gösteriş
ALİL: hastalıklılı, sakat
AMAL: emeller
AMİL: etken
ANASIR: unsurlar, öğeler
ANGLOFİL: ingilizci
ANTANTA: İtilaf, anlaşma
ASAR: eserler
AZADELİK: serbestlik, kurtuluş
BAKAYA: kalıntılar
BALİĞ OLMAK: erişmek
BANI: yapıcı
BELİĞ: konuşma yeteneği olan
BERHAYAT: hayatta
BEŞERİYET: insanlık
BEYABAN: çöllerde dolaşan
BEYANI MOTALAA: görüş belirtme
BEYNELMİLEL: uluslararası
BIAMAN: aman vermeyen
BİDAYET: başlangıç
BİHAYA: utanmaz
BİLAOCRET: ücretsiz
BİLAVASITA: aracısız, dolaysız
BİLİLTİZAM: bile bile
BİLVASITA: dolayısıyla
BİRAHMANE: acımasızca
CEDİT: yeni
CEHDETMEK: çalışıp çabalamak
CELBEDİLMEK: getirilmek
CELSE: oturma
CESİM: büyük
CİHANŞOMUL: evrensel
CODA: uzak düşmek
ÇERAĞ: kılavuz
DAROLFONUN: üniversite
DAROLMUALLİMİN: öğretmen okulu
DERCETMEK: (gazeteye) koymak
DERDEST EDİLMEK: yakalanmak
DEVASA: dev gibi
DEVLETLULAR: devlet büyükleri
DEVRI SABİK: önceki iktidar
DİRAYET: akıl, zekâ
DOÇAR EDİLMEK: uğratılmak
DOVELİ MUHASİMA: düşman devletl.
ECİR: ücretle çalışan
EFRAD: erler, bireyler
EKSER: çoğu
EKSPLOİTE: sömürü
EMRİ MEŞRU: şeriata uygun iş
ENVAI ADİDE: birçok çeşitli
ESBAB: nedenler
ESİRİ HARP: savaş tutsağı
EŞHAS: kişiler
EVLIYAYI UMUR: iş başındakiler
FAKRODDEM: kan zayıflığı

FEVTETMEK: yitirmek, kaçırarak
 FEVKİNE: üstüne
 FIRKA: parti, (orduda) tümen
 FILHAKİKA: gerçekten
 FOTUR: bezginlik
 GARET ETMEK: yağmalamak
 GARİBE: yabansı, şaşılacak şey
 GARKETMEK: bir şeye boğmak
 GAYRIMAKUL: akla aykırı
 GAYUR: gayretli, çalışkan
 GERMI VERMEK: hızlandırmak
 GRUPPA: grup
 HADİM: hizmet eden, yardım eden
 HAFİ: gizli
 HALASKAR: kurtarıcı
 HAMIL OLAN: taşıyan
 HARBİ REKABET: askeri rekabet
 HARSLI: kültürlü
 HASBELİCAP: durum nedeniyle
 HATVE: adım
 HOŞNUDİ: hoşnutluk
 HUDA: tanrı
 HUSUSİYLE: özellikle
 HOKOMETİ MOSTEBİDE: dikta
 HOSN: güzellik
 İÇTİHAD ETMEK: görüş bildirmek
 İÇTİMAİ: toplumsal
 İDELER: düşünceler
 İDRAK HASSASI: kavrama yeteneği
 İFA ETMEK: yerine getirmek
 İFRAĞ ETMEK: (haline) getirmek
 İĞFAL ETMEK: baştan çıkarmak
 İHATA: kavrama, kapsama
 İHTİRASAT: aşırı istekler
 İHTİSASAT: izlenimler
 İHTİYAR OLUNMAK: seçmek
 İHRAZ: elde etme
 İHZAR: hazırlama
 İKAZ: uyarma
 İKBAL: yüce yerde olmak
 İKMAL ETMEK: tamamlamak
 İKRAMAT: ağırlama
 İKTİFA ETMEK: yetinmek
 İKTİZA: gerek, gereklilik
 İLMİ İÇTİMAİ: sosyal bilim
 İLTİZAM ETMEK: kayırmak
 İNAYET: ihsan, lütuf
 İNCİZAP: sempati
 İNHİLAL ETTİRMEK: dağıtmak

İNİKAD EDEN: toplanan
 İNKILABKARANE: devrimci
 İNTİHAP: seçim
 İNTİŞAR: yayımlanma
 İPTİDA: başlangıç
 İRADİ KELAM: konuşmak
 İRCAINAZAR: geriye bakmak
 İSTİHLAS: kurtarma, kurtarılma
 İSTİHSAL TARZI: üretim biçimi
 İSTİHZAİ: alaylı
 İSTİRDAT: (bir yeri) geri alma
 İSTİŞARİ: danışma niteliğinde
 İTIYADI: alışılmış
 İTLAF: öldürme, yoketme
 İTMAM: tamamlama
 İTTİHAT: birleşme, birlik
 İTTİHAZ ETMEK: (tedbir) almak
 İZAZ: ağırlama
 KAHHAR: kahredici, yokedici
 KAHİR: pek üstün, ezici
 KAIM: ayakta duran, varolan
 KANUNLARDA: aralık-ocak ayları
 KANUNUEVVEL: aralık
 KANUNUSANI: ocak
 KANUNUESASI: anayasa
 KAVİ: kuvvetli
 KERİME: kız evlat
 KIRAAT EDİLMEK: okunmak
 KUVVEDEN FİİLE: sözden eyleme
 KUVVEİ NUTKİYE: konuşma yetisi
 KOL HALİNDE: tüm olarak
 KOLLİYEN: tamamıyla
 KOŞAD: açılış
 LAYİHA: tasarı
 LEZAZ: zevk alınacak şeyler
 LİYAKAT: yaraşırılık
 MAHFİL: çevre
 MAHSULATI SİNAİYE: sanayi ürünü
 MAKHUR: yenilmiş, kahrolmuş
 MAKULE: takım
 MASUN: korunan, korunmuş
 MATEMENGİZ: mateme sebep olan
 MAZARRAT: zararı dokunma
 MAZLUM: zulme uğrayan
 MEAL: anlam, örnek
 MEVHUM: varsayılan
 MEFHUM: kavram
 MEFKURE: ülkü
 MEKTEBİ SULTANİ: Galatasaray L.

- MELCE: sığınak
 MELUN: lanetli
 MEMNU: yasak
 MENAFİ: yararlar
 MENİ DUHUL: girişi yasaklanmak
 MENZİLE: derece
 MESKENET: miskinlik
 MESALİ: çalışma
 MESUM: uğursuz
 META: mal
 METANET: dayanıklılık
 METRUK: terkedilmiş
 MEVADİ İPTİDAİYYE: ilkmaddeler
 MEVAKİİ MUHTELİFE: çeşitli yer
 MEVKUFİYET: tutuklanma
 MEYUS: umutsuz, karamsar
 MEZALİM: zulümler
 MEZELLET: alçalış, aşağılaşma
 MEZKUR: sözü edilmiş olan
 MİKİYASTA: ölçüde, ölçekte
 MİRZA: beyzade
 MUAHHARAN: daha sonradan
 MUARİZ: karşı çıkan
 MUAVENETİ TAHİRİRİYE: yazı yardımı
 MUAYYENİYET: bellilik, belirlilik
 MUCİP OLMAK: gerektirmek
 MUCİZ: az sözle çok şey söyleyen
 MUFASSAL: ayrıntılı
 MUGAYİR: aykırı
 MUHAKKİR: hor gören
 MUHASAMA: düşmanlık, zıtlık
 MUHATARA: tehlike
 MUHİT: çevre, saran
 MUHTASAR: kısa, kısaltılmış
 MUHTEKİR: vurguncu, istifçi
 MUKADDEM: önce
 MUKADDEME: başlangıç
 MURAHHAS: delege
 MUSAHABE: konuşma
 MUSİB: yanılmayan
 MUTAD: alışlagelen
 MUTANTAN: satafatlı, görkemli
 MUTAVİ: itaat eden, boyun eğen
 MUTİYANE: yumuşak başlılıkla
 MOBAREZE: vuruşma, savaşma
 MUCRİM: suçlu
 MODEHHAR: biriktirilmiş
 MOESSİR: etkili
 MOESSİŞLİK: kuruculuk
 MOMEYYİZ: ayırteci
 MONBAİS: ...den ileri gelen
 MONEVVERAN: aydınlar
 MONFERİT: tek
 MONTEHAP: seçilmiş
 MORAL: ikiyüzlü
 MOREBBİ: eğitici
 MORETTEP: kurulu
 MOSAVAT: eşitlik
 MOSELLAH: silahlı
 MOSTAİT: yetenekli
 MOSTEKREH: öğrenci
 MOSTEMLEKAT: sömürgeler
 MOSTENİDEN: dayanarak
 MOŞAHEDAT: gözlemler
 MOŞAREKET: ortaklık
 MOTEADDİT: bir çok
 MOTEFEKKİR: düşünür
 MOTEFERRİK: ayrı ayrı, dağınık
 MOTENEVVLİ: çeşitli
 MOTEŞEKKİL: kurulu, örgütlü
 MOTEVEKKİL: işi olurluna bırakan
 MOYESSER OLMAK: nasip olmak
 MOZAHERET: arkalama, yardım
 NAFİZ: içe işleyen
 NAKLİ FAALİYET: işi aktarma
 NASP: atama
 NECAT: kurtuluş
 NEFYEDİLMEK: sürgün edilmek
 NESİR: düz yazı
 NEZARET: bakanlık
 NİFAK: ara açıklığı
 NİSYAN: unutmama
 NOKTAINAZAR: görüş
 PATRIOT: yurtsever
 PAYİDAR: kalımlı
 PAYİTAHT: başkent
 PİŞVALİK: önderlik
 POMEŞÇİK: çiftlik sahibi
 PREJOJE: önyargı
 REİSİ ESBAK: eski başkan
 RİSALEİ MUVAKKATE: geçici broşür
 RİYA: ikiyüzlülük
 RUZNAME: gündem
 ROESA: başkanlar
 SAFDİL: içi saf, bön
 SAFFET: temizlik, arılık
 SAI: çalışma
 SAIK: neden

SALBEN: asılarak
 SANATKARAN: sanatkârlar
 SAYHA: bağırma
 SECİYE: karakter
 SENA: övme
 SERDOLUNAN: ıleri sürülen
 SERLEVHA: yazı başlığı
 SINIFI: sınıfsal
 SİNİZM: yadsıycılık, köpeksilik
 SUFLİYET: aşağılaşmak
 SUKUT: düşmek
 SULTANI: lise
 SURETİNDE: görünüşünde
 SOKOT İHTİYAR OLUNMAK: susmak
 SONUHAT: akla gelen. içe doğanlar
 SORUR: sevinc
 ŞADAN: sevinçli
 ŞEKAVET: haydutluk
 ŞİARAT: sloganlar
 ŞORA: sovyet, konsey
 ŞOHEDA: şehitler
 ŞOMULLO: kapsamlı
 TAAZZUV: organlaşma
 TAHRİR HEYETİ: yazı kurulu
 TAHSİLİ ALİ: yüksek öğrenim
 TAHSİLİ İDADİ: lise öğrenimi
 TAHSİLİ İPTİDAİYE: ilk öğrenim
 TAHSİN: alkışlama
 TAHTI MUHAKEME: yargılanma
 TAHTI RİYASETİNDE: başkanlığında
 TAHTI TEHDİTTE: tehdit altında
 TAKİBAT: kovuşturma
 TARDETMEK: kovmak, püskürtmek
 TARIKİYLE: yoluyla
 TASALLUT: sarkıntılık, sataşma
 TAVASSUT: aracılık
 TAVSİF ETMEK: nitelemek
 TAZİP: azaba sokma, üzme
 TAZİYE: başsağlığı
 TAZİYKİ İÇTİMAl: sosyal baskı
 TAZYİKAT: baskılar
 TEBDİL ETMEK: de-işmek
 TEBİD EDİLEN: sürülen
 TECEDDODAT: yenilik
 TECESSOM ETMEK: canlanmak
 TEDRİCEN: azar azar
 TEFRİK: ayırma
 TEHALOF: aykırılık
 TELİF: (kitap) yazma

TELİF EYLEMEK: uzlaştırmak
 TELİH: tanrılaştırma
 TEMAYOLAT: eğilimler
 TEMAYOZ ETMEK: sivrilme
 TEMENNA: saygıyla selamlamak
 TEMERKOZ: bir yerde toplanma
 TERBİYEİ İÇTİMAl: sosyal eğitim
 TERCOMEİ HAL: hayat hikayesi
 TESLİMİ NEFS: can verme
 TESMİYE: adlandırma
 TEŞETTOTO EFKAR: fikir ayrılığı
 TEŞRİKİ MESAl: işbirliği
 TEŞRİNİEVVEL: ekim
 TEŞRİNİSANI: kasım
 TEŞRİNLERDE: ekim-kasım'da
 TEVESSOL ETMEK: girişmek
 TEVSİLİ MALUMAT: bilgi artırmak
 TEZYİF: aşağısama
 TUFEYLI: asalak
 ULUMU SİYASİYE: siyasal bilgiler
 UMUMUNA NİSBETEN: tümüne oranla
 UZVI: organik
 VAKFİNEFS ETMEK: kendini vermek
 VAKİAl MOESSİFE: üzücü olaylar
 VAKUR: ağır başlı
 VASIL OLMAK: ulaşmak
 VASİ: geniş
 VAZETMEK: koymak
 VAZİH: açık
 VAZİFEİ TEMEDDON: uyarlaşma
 VAZİFESİNASLIK: işine bağlılık
 VAZİYETİ SİYASİYE: politik durum
 VELVELEDAR: gürültülü
 VESAlT: araçlar
 VUKUF: anlama, bilme
 VORUD ETMEK: gelmek
 YADETMEK: anmak
 YEVMI CEDİT, RIZKI CEDİT:
 günübürlük rızık sağlamak
 YILDIZDAN YILDIZA: geçgündüz
 ZABİTAN: subaylar
 ZADEGAN: asiller, soylular
 ZAHİR OLMAK: desteklemek
 ZAHİREN: görünüşte
 ZEHİY MANTIK: ne güzel mantık!
 ZİMNİNDA: için
 ZİYAl EBEDİ: ebedi kaybı
 ZİYA: ışık
 ZULMET: karanlık

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	3
<i>Mustafa Suphi ve 14 arkadaşının Karadeniz'de öldürülmelerinin 50. yıldönümü dolayısıyla</i> TÜRKİYE KOMONİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ "DUYURU"SU.....	5
<i>Karadeniz Kıyılarında Parçalanan Mustafa Suphi ve Yoldaşlarının İkinci Yıldönümleri</i> 28-29 KANUNU SANİ 1921.....	9
BAŞLARKEN.....	11
MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞ'IN TERCÜMEİ HALİ VE SİYASİ ŞAHSİYETİ HAKKINDA MUHTASAR MALUMAT (Ali Yazıcı).....	13
28 KANUNUSANİ (Nazım Hikmet).....	20
MUSTAFA SUPHİ BEŞ SENE EVVEL MOSKOVA'DA (Şerif Manatof).....	23
MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞ VE ANADOLU KOMÜNİSTLERİ (Zeynullah Nuşirevan).....	27
BÜYÜK ÖLÜLERİMİZ VE ANADOLU DİKTATÖRLÜĞÜ (İlhami Saffet).....	31
MATEM GÜNÜ MÜNASEBETİYLE (Ahmet Cevat).....	34
İKİNCİ SENE (H.R.).....	40
ONBEŞLER İÇİN (N.Hikmet - V.Nurettin).....	45

İKİNCİ KISIM: Okuyuculara47

ŞİARAT (Mustafa Suphi).....	48
KIZIL YILDIZ (Mustafa Suphi).....	50
BÜTÜN DÜNYA İŞÇİ VE KÖYLÜSÜNÜN MÜŞTEREK VATANI (Mustafa Suphi).....	53
MAYIS BAYRAMI MÜNİSEBETİYLE MÜSLÜMAN İŞÇİLERİNE MUSTAFA SUPHİ YOLDAŞIN HİTABI....	56
YAŞTA VE BAŞTA GENÇLİK (Mustafa Suphi).....	59
İKİNCİ DEVİR.....	61

ÜÇÜNCÜ KISIM.....65

ETHEM NEJAT ARKADAŞ (Zenon).....	67
DARÜLMUALLİMİNLİ GENÇLERE (Ethem Nejat).....	74
MÜSTEMLEKAT MESELESİ HAKKINDA HİLMİ OĞLU HAKKI YOLDAŞ'IN NUTKU.....	78

EK YAZILAR

MUSTAFA SUPHİ VE YAPITI (Sultan Galiyev)....	87
ATEŞLİ DEVRİMCİ (Ömerov - Şakirbekov).....	96

SÖZLÜK.....99

Mustafa Suphi ismi, sana son
nefeslerini tam bir komünist gibi
veren 15 ölüyü hatırlatsın.

Ve her senenin 28-29 Kanunusani'sinde
bu kitabı yoldaşlarınla beraber oku!